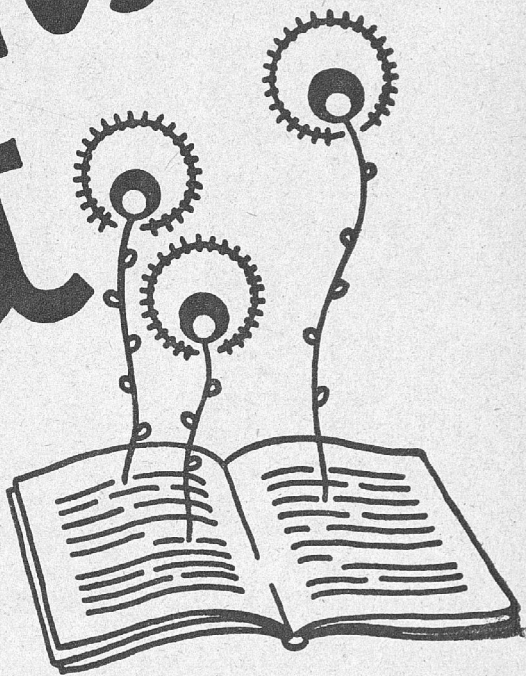

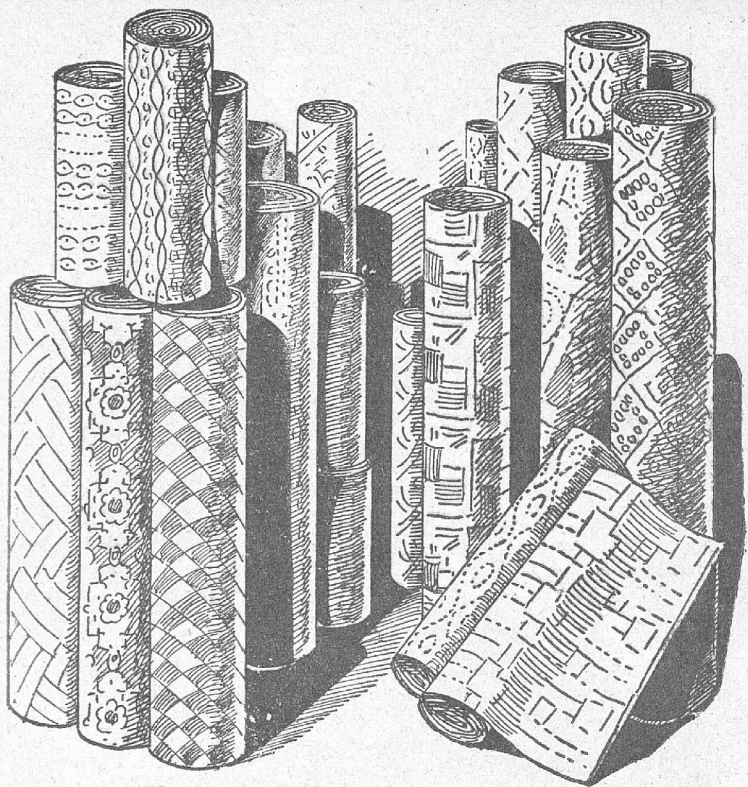
11

zenski svet

L. XI.

november 1933

LINOLEJ V VELIKI IZBIRI -A. & E. SKABERNE

Gospodinje, kupujte pri

B. ŽILIČ,

trgovina z železnino, porcelanom in steklenino,
Ljubljana, Dunajska c. 11., poleg „Figovca“

vse gospodinjske potrebščine, kuhinjsko posodo, emajlirano in
aluminjasto, porcelan, steklenino, razne moderne stroje za ku-
hinjo, jedilni pribor, karnise i. t. d.

ŽENSKI SVET

NOVEMBER 1935

LJUBLJANA

LETO XI - 11

PRED NOVIMI VIDIKI

Angela Vodetova

Ko je žena pred petdesetimi leti vsled gmotne in duševne potrebe prestopila prag svojega doma, da je poiskala možnost za samostojno preživljanje na eni in spolnitatev duševne pravnote na drugi strani, si je morala to možnost šele priboriti. To se pravi, da si je morala utreti najprej pot do poklicne izobrazbe, pot v šole. Ko je to dosegla, se je polagoma začela udejstvovati v vseh poklicnih panogah in je zlasti med vojno dokazala, da lahko moškega skoro povsod nadomešča. Tedaj je najbolj jasno začutila veliko razliko med njenimi pravicami in dolžnostmi. Dočim je prevzela nase vse dolžnosti polnovrednega državljana, ni imela skoro nobenih pravic. Ker se v parlamentu snujejo zakoni, ki določajo pravice in dolžnosti državljanov, je hotela žena tja, da si bo sama pisala pravice. V večini držav si je tudi to priborila in v dobi gospodarskega procvita, ko so se ženam odprla vsa vrata, je žensko gibanje slavilo svojo zmago. Tedaj je popustila borbenost žensk, zlasti mlade generacije: čemu se je treba boriti, saj smo vse dosegle!

Toda prišla je gospodarska kriza, ki je prinesla s seboj najstrašnejšo šibo današnjega časa: brezposelnost. Njena žrtev je v prvi vrsti delovna žena. Vse se je obrnilo proti njej, češ, da je njen razmah v poklicnih izpodrinil moške od dela, da odjeda družinskim očetom in njihovim otrokom kruh itd. Temu se je pridružila še ideološka podkrepitev raznih konservativnih struj, ki so postavile klic: nazaj k družini, v zmotni domnevi, da je žensko delo vzrok razpadu družine. Ta miselnost se je najbolj zasidrala v fašizmu, ki povsod išče sredstev za potolažitve nezadovoljstva lačnih množic, samo tam ne, kjer bi jih lahko našel.

Posledice te naperjenosti proti ženskemu delu v poklicu ter proti ženski enakopravnosti vohče se že povsod čutijo. Skoro povsod odpuščajo poročene žene iz služb, a kjer je prosto kako službeno mesto, se načelno odda najprej moškemu. To velja za privatne, še bolj pa za državne službe. V fašističnih državah se to do podrobnosti izvaja. Toda ne samo pri oddaji služb je žena prikrajšana, temveč pričela se ji je kratiti tudi možnost do poklicne izobrazbe. Pri nas v Dravski banovini ni letos n. pr. niti enega prvega letnika ženskega učiteljišča, a tudi v druge šole so sprejeli samo po eno tretjino prišlašenk. Politične pravice pa skoro povsod okrnjujejo z ostalimi pridobitvami ženske borbe.

Zene stojimo danes pred novimi vidiki in vse kaže tako, da bomo morale pričeti borbo znova, toda ne po starih metodah, temveč v spoznanju potrebe po socijalni enakopravnosti kot osnovi za žensko osa-

mosvojitve. Treba se bo strniti v enotno fronto, ki se bo zavedala svoje naloge v sedanosti in bodočnosti.

Zavedajoč se, da pomenjajo danes politične pravice samo relativno vrednoto, je tudi naš „Ženski pokret“ dal svojemu delu novo smer: v svoje vrste vabi poklicne žene vseh panog, da z združenimi močmi branijo svoje pravice, pravico do delovnih mest, za enake pogoje v službi ter proti okrnitvi ženske poklicne izobrazbe. V ta namen osnuje društvo odseke posameznih panog dela s podobnimi, ki naj vršijo svoje določene naloge: zasledujejo naj vse pojave v svoji panogi, zlasti vse, kar bi bilo ženski kakorkoli v kvar; zanimajo naj se za delo skupne stanovske organizacije in po možnosti ojačijo svoj vpliv v njih; proučujejo naj službene pragmatike, pravila organizacije; potom tiska naj obveščajo in zainteresirajo javnost za svoje zahteve itd. Posamezni odseki naj sprejmejo v svojo sredo tudi brezposelne tovarišice svojega delovnega področja in naj jim nudijo moralno in po možnosti tudi materialno podporo (fond).

LETA 1831*

Ilka Vaštetova

Sredi „Zvezde“ se je v večernem mraku gibala gruča ljudi. Profesor Schulz, tridesetleten, simpatičen mož, je na majhnem odru pripravljaval svoj veliki daljnogled. Nekaj licejskih dijakov se je sukalo okrog njega, da po svojih močeh pomagajo priljubljenemu vzgojitelju, in nekaj radovednežev se je nabralo v bližini. Ostali Ljubljanci, ki so čakali na astronomsko predavanje mladega profesorja, so se sprehajali pod akacijami Zvezde in po Kongresnem trgu ter čakali, da bije ura z uršulinske cerkve devet.

Vedno več pouka željnega občinstva se je nabralo na trgu. Duhovita in vendar poljudna predavanja mladega profesorja so se Ljubljancem zelo priljubila, saj so bila v onem času javna znanstvena predavanja nekaj izrednega.

Pred uršulinsko cerkvijo, na trgu — še pred desetimi leti „Kapucinskem“, po velikem vladarskem kongresu pa „Kongresnem“ — so stali trije gospodje. Svetlolasec z dolgim, ukrivljenim, ozkim, špičastim nosom in mirnim zasitrim pogledom je bil slovit slikar Matevž Langus iz Kamne gorice. Poleg njega je stal gospod s črnimi lasmi, širokim čelom, močnimi ličnicami in modrimi očmi ter globokimi gubami med njimi — učenjak in licejski knjižničar Matija Čop. Tretji, bledoličen rjavolasec z rdečkastimi, nabrekliimi vekami je bil farmacevt Henrik Freyer.

„Grof Hohenwart se je danes močno jezil,“ je pravil Čop. „Velike omare na licejskem hodniku je imel odprte in brskal je po njih vse popoldne. Schildenfeld mu je bil hrošče zmešal, da je moral sam vso

* Odlomek iz zgodovinskega romana „Za solncem“, ki izide prihodnje leto v „Ljubljanski kroniki“. Roman obsega vso Prešernovo dobo in ima kot osrednjo osebo velikega pesnika samega. — Op. ur.

zbirko še enkrat urediti. Rekel je, da bi ga bilo sram, ko bi jutri zjutraj dijaki hodili mimo takšne zmešnjave.“

„Mož se res trudi, da nam ustvari muzej,“ je pripomnil Freyer.

„Zelo,“ je potrdil Čop. „Pravi pa, da takšnega kustosa ne bo gledal. Kaj, če bi se vi potegnili za to službo, gospod Freyer? Saj ste botanik in zoologija vam tudi ni španska vas. A hrošči so menda vaša posebna ljubezen.“

„Haha! Ljubezen! Gospod Freyer je sploh špecialist v ljubezni — pa ne le do hroščev!“ se je oglasil gospod, ki je pristopil za Čopovim hrbtom.

„Hm,“ se je Freyer ironično posmešnil, „gospod doktor Crobath tudi ni baš novinec v tej stroki.“

Crobathov srepi pogled se je križal s posmehljivim Freyerjevim. Kruta samopašnost je legla na advokatove zaničljivo zategnjene ustne. Stisnil je obrvi in dejal počasi, s poudarkom:

„Na vsak način se v tej zadevi ne bojim vaše konkurence, gospod Freyer.“

Za trenutek je legel med navzoče mučen molk. Vsem je bilo znano, da se je Freyer potegoval za ljubezen lepe mlade sosednice Crobathove žene. Da je lepo dekle ugajalo tudi Crobathu — o čemer so večkrat pričale objokane ženine oči — to je bila javna skrivnost.

„Kastelic kliče,“ je pokazal Čop na okno nad gostilno „na Griču“ in stopil preko ceste, „Pridi dol!“ je pozval prijatelja.

„Ne morem,“ je odgovoril Miha Kastelic, „sem obljubil Prešernu, da ga počakam doma. Prinese mi svoj prispevek za tretji zvezek „Zhblice.“ Ali veš, da se je Smole vrnil?“

„Kdaj?“

„Danes. Po štiriinpolletni odsotnosti!“

„Andrej je imeniten dečko. Prav veselim se nanj.“

„Bogve ali je pozabil na tisto blazno ljubezen, ki ga je vsega razdejala.“

„Na Fino Češkovo? Hm. Kar človeka zagrabi tako globoko, ne pozabi iz dneva v dan.“

Čop se je zazrl preko trga in njegove modre oči so tako potemnele, da bi bile gotovo vzbudile Kastelčevo radovednost, če bi o mraku mogel razločiti njihovo bolestno žarenje.

„Ženske se vendarle hitreje potolažijo, sicer bi lepa Fina ne bila vzela že čez dve leti graščaka Trpinca.“

„Ne bom sodil, a zdi se mi, da se motiš v njej,“ ga je Čop zavrnil z nevoljo v glasu.

Kastelic pa je vztrajno nadaljeval:

„Nu, morda je prav storila — Saj se je Smole tudi z drugimi tolažil. Kaj neki poreče k temu, da je njegova ljubica, Marija Rudolfova, ušla z onim oficirjem in pustila Smoletovega otroka njegovi materi?“

„Prav nič ne poreče — kolikor ga poznam. Ali ne prideta s Prešernom k predavanju?“ je Čop zasuknil razgovor, ki mu ni bil všeč.

„Mislim, da ne. Pridi potem semkaj k Metki. Gotovo pride tudi Smole.“

„Pridem.“

„Pa še Schulza pripelji s seboj in Langusa.“

„Langusa morda, Schulza pa — saj ga poznaš. Če France ali Jakon zineta kakšno zasoljeno, Schulz ves teden zardeva na ta račun.“

„Haha! Tvoja dunajska mimoza res ni za našo družbo.“

„Dohtar gre!“ je pritekla na kuhinjski prag sedemletna Jerica, srčkano, živahno dekletce, hčerka Metke Podbojeve, ki je že nekaj let krčmarila „na Griču“. Jerica se je zasukala in že je tekla zopet po veži in se skrila za vežna vrata.

Zdajci se je prikazala na pragu dolga senca visokega cilindra in takoj nato je stala med vrati od cestne svetilke ožarjena, krepka, moška postava — doktor France Prešeren.

„Hov!“ je skočila Jerica izza vrat in stekla po veži.

„Žaba mala, ali še ne greš spat? Nu, le počakaj!“ je planil Prešeren za njo proti kuhinji.

„Mama! Držite jo! Zastrašila me je,“ je smeje tožil malo nagajivko, ki se je skrivala za okroglo materino postavo.

Od ene, od druge strani jo je poizkušal ujeti.

„Haha! Hahaha! Ne boste me ujeli!“ se je smejala.

A Prešeren brž vrže palico iz rok in zagradi z obema rokama hkrati — okrog zastavne gospe Metke — malo nagajivko za široke rokavce.

„Aha! Te že imam! Hohoho!“

„Hahahaha!“ so zaregljala dekleta v kuhinji.

Ujeta gospa Metka je komaj prestregla Prešernov cilinder.

„Takoj naju izpustite!“ se je ujezila, „kar s kuhalnico vas bom. Marička, daj mi jo no.“

„Uh, saj bom priden!“

Izpustil jo je in si popravljajl frak, ki mu je bil že nekoliko tesen — znak Metkine dobre kuhinje in Prešernovih prekoračenih tridesetih let.

„Marš v sobo!“

„Gospod doktor! Če takoj ne ubogate, vam prinesem najslabši kos,“ je zapretila Metkina najstarejša hčerka, brhka šestnajstletna Marička, ki je jemala pekvo iz pečice.

„Oh, sladki Maridelj, ne bodi trdosrčen, saj sva vendar prijatelja, odkar si na svetu. Kaj pa imaš dobrega nocoj?“ je pristopil in ji položil roko okrog ramen.

„Srno v omaki.“

„Ejsa! Ze grem, že grem!“ je odhitel proti sobi. Vesel ženski smeh je planil za njim.

„Palico!“ je zakričala Jerica in pograbila palico, ki jo je pozabil na stolu. Skočila je za Prešernom v sobo.

V gostilniški sobi je bilo le malo gostov. Pri peči, na običajnem svojem prostoru, doktor Jakob Zupan v zamazani, oguljeni suknji, z belim

ovratnikom, ki ni bil vsak dan svež. Njemu nasproti doktor Crobath, na drugem koncu mize profesor Martinak, dva sedeža dalje pa profesor Dolinar. Veliko, raztrgano omizje je kazalo, da je imel pri njem vsak izmed njemu pripadajočih gostov svoj stalni sedež.

„Glej ga! Ali nisi šel zvezde štet?“ je Prešeren nagovoril prijatelja Crobatha.

„Seveda,“ se je Zupan brž vtaknil vmes. „Saj zato je stopil na „Grič“, da jih bolje vidi. Tu smo bliže neba.“

„In zvezdam,“ je pomežiknil Crobath s pogledom na zalo Maričko, ki je prinesla na pladnju večerjo in jo postavila na Prešernov prostor.

Okrog Prešernovih ust se je zatresel ironičen posmeh. Sedel je na svoj prostor na zgornjem koncu mize.

„Gospod doktor! Palico ste pozabili,“ mu je mala Jerica pošepetala za hrbtom.

„Saj res!“ se je ozrl in pridržal dekletce za roko. „Čuj, Jerica! Ali skočiš gor h gospodu Kastelicu? Reci mu, da ga prosim, naj pride dol. Na, pot ti plačam že naprej.“

Jerici so se zasvetile poredne oči, ko je njen „dohtar“ privlekel iz suknje zavitek sladkorčkov in ji ga potisnil v ročico. S srečnim nasmehom je odskakljala v prvo nadstropje, kjer je stanoval licejski skriptor Kastelic.

Cez nekaj trenutkov je sedel svetlolasi, vilki Kastelic ob Prešernovi strani poleg Zupana.

„Tukaj jih imaš,“ je dejal pesnik in položil pred Kastelca šop popisanih listov.

„Aha!“ se je razveselil skriptor in se takoj zatopil v čitanje. Čim dalj je čital, tem bolj se mu je nasmeh razlezel po obrazu. Včasih je planila rdečica preko žensko nežnega obraza.

„Za ‚Zhbhelizo?‘“ je vprašal Zupan. Prešeren je pokimal.

„Mhm.“ — „Sršeni!“ Ali močno pikajo?“ se je Zupan, poln temnih slutenj, postrani ozrl na rokopis.

„Haha! Le poslušajte tegale:

Kdor govoriti kaj ne ve,
on vreme hval' al toži;
kdor pevcev peti kaj ne ve,
od letnih časov kroži. —

Ali tega:

„Brez cvetov teče vir mu Hipokrene,
In esov v pesmah njega najti ni!“
„Zatorej nimajo nobene cene,
zato so pesmi tiste brez soli.“

„Hm! Ali se samo vame zaletuje?“ je Zupan z nervoznim smehom prijel za rokopisne liste.

„O, tudi druge je počastil s svojim strupenim pikom — kar beri!“ in s pogledom je vprašal Prešerna.

Prešeren pa mu je odgovoril le z ironičnim nasmehom.

„Že celo uro sem te pričakoval na oknu. Kje pa si bil?“

„Doma. Sežigal sem svoje poetične prvence.“

„Vandal! Rajši bi jih popravil in meni prinesel za ‚Zhbelizo!‘“

V Prešernovih polzaprtih sivih očeh se je užgal blisk. Molče je odkimal. — Kaj vedo njegovi znanci o poslanstvu, ki je njemu žareče zapisano v srcu: Le najlepše od vsega lepega položi v svoj materni jezik, da ga ohrani pred strašnim tujim pritiskom. Le najlepše, da dvigne v narodu vero v neizčrpno globino njegovega največjega zaklada jezika, zaupanje v njegovo silo in ljubezen do njegovih milih glasov...

„Hal! Tale sršen je pa res imeniten —“ je pričel Zupan, a umolknil je, ker se je z glasnim govoričenjem vsulo v sobo od predavanja prihajajočih gostov, da so bile vse mize kar hitro zasedene.

Čop, Langus in Freyer, ki so se tudi pojavili med gosti, so prisedli k Prešernovi mizi.

„Hoj! Čop! Poslušaj brenčanje tegale sršena:

V Ljubljani je dehur, ki noč in dan žre knjige.
Od sebe pa ne da najmanjši fige.“

„Hahahaha!“ se je zagrohotala družba.

„Kaj praviš, kdo je to? ‚Haha!‘ se je Zupan škodoželjno smejal.

Čop je v zadregi prijel za kozarec malinovca, ki ga je štirinajstletna domača hčerka Beti postavila predenj — vina ponavadi ni pil. Globoko nabrane gube med obrvmi so se zravnale, v modrih očeh je zmagal smeh.

„Ni slabo,“ je priznal velikodušno.

Žarek zadovoljnosti je prešinil Prešernov obraz. Čopova kritika mu je bila evangelijska. A nemirno je pogledoval na vrata... Kod hodi, da ga ni?

In ko so drugi reševali njegove „Sršene“ in se jim iz srca smejali — včasih s kislim obrazom — je Prešeren molče gledal predse, le od časa do časa je s pogledom ošvignil vrata.

Naposled je nepremično zastrmel v kozarec pred seboj. Pred njim je vstajal nežen obrazek, obrobjen z zlatimi lasmi, velike modre oči so čisto in ponosno zrle v njegove, okrog značilno vzhbočenih usten pa je trepetalo nekaj kakor siloma zatrt vesel dekliski smeh... Julija Primčeva.

Grenko je vstajal v poetu spomin:

Lavrinovi fantje, nečaki gospe Primčeve, so ga seznanili z Julijinim bratom Janezom. Mladi Primic je pripeljal doktorja Prešerna v hišo, da mu letá pomore pri študijah. A gospa Primčeva ga je sprejela hladno in z ošabnimi pogledi. In njeni pogledi so postali sčasoma — sovražni.

Sovražni? Zakaj?

Nu, seveda, njen sin je oboževal svojega učitelja in prijatelja, poeta... Materina ljubošumnost! In še nekaj: strah! Strah zaradi petnajstletne Julije, Janezove sestre. O Prešernu je čula gospa Primčeva, da ni baš sovražnik žensk. Tudi pil je rad in ponočeval v veseljaški družbi

— tako je pravil gospej škof Wolf sam, ki je bil dober prijatelj Primčeve rodbine. Zopet in zopet je opozarjal gospo na škodljiv upliv, ki ga bo novi instruktor, „nevarni frajgajst“, gotovo imel na njenega sina.

„Svobodnjaštvo se je kakor kuga razpaslo med dijaki! Pazite na sina, draga gospa!“ je svaril visoki gost.

Odtod sovražni gospejini pogledi, ki je Prešeren zaman razglabljal o njih. Saj se napram rodbini ni nikdar v ničemer pregrešil! Z Julijo sta se komaj kdaj mimogrede videla. A vselej — to je res — sta si zastrmela iz oči v oči! Če jo je molče pozdravil z globokim poklonom kakor odrasle dame, mu je istotako molče odzdravila, z majhnim porednim — ali je bil zasmehljiv? — nasmeškom.

Nekaj dni je tega, pa je srečal Julijo na hodniku in nehote mu je zastala noga. Njene jasne oči so mu žarele naproti, roznati obrazek, ves svež in nedolžen, je zopet prešinil poreden nasmešek, ko je hotel z nerodno globokim poklonom stopiti mimo nje. Le trenutek sta stala drug pred drugim. Dekletcu se je lice zresnilo in rdečica ji je vstajala do kodrcev ob sencah.

Zdajci pa so se odprla nekje vrata in ostri glas gospe Primčeve je pozval hčerko... Prešeren se je stresel pri spominu na trenutke, ki so sledili.

Ničesar ni bilo med njim in Julijo, komaj pogledi, in vendar! Kako sramotno ga je gospa odslovila! Kakor zločincu mu je pokazala vrata. Kakor furija je kričala na sina, ki je prihitel iz svoje sobe. Kaj je kričala, tega mladi odhajajoči doktor niti razumel ni; preveč mu je jezna kri šumela po ušesih. Sramota ga je bičala, da je bežal, ne da bi vedel, kam.

„Oblak ne ve, in val ne, kam,
kam nese me obup, ne znam.

Samo to znam, samo to vem,
Da pred obličje nje ne smem...“

je vstajalo v Prešernovi duši. Spremljal ga je spomin na milo ihtenje nedolžnega, nežnega dekleta in na divje, jezno ugovarjanje mladega Primica... Nikoli več ni Prešeren prestopil onega praga, nikoli več ga ne bo.

Šele polagoma je razumel: Seveda, kako bi mati dovolila, da se njeni hčeri približa ubogi doktor, še neplačani državni uradnik! In kdo ve, kaj je dekletu natvezla o njem! Saj je vedel, da ga ljubljanski jeziki opravljajo, češ, da je pijanec in ženskar. Pa vendar ga še nihče ni videl pijanega! In kdo bi mu zameril, ako se je pošalil s tem ali onim zalim dekletom! Podlosti ni bilo v njem, vkljub temu so ga povsod radi obrekovali. Če so ljubljanski ponočnjaki zagrešili lumparijo, so jo ljubljanski meščani gotovo obesili njemu, Prešernu... Bridkost mu je vrela iz duše... Povsod mu je nesreča za petami, nesreča in — ime Scheuchenstuel.

Prešeren je skrčil pest.

Še v liceju mu je bogati Navec, prokuratorjev sin, odnesel vsa prva darila. In ko sta se pred dvema letoma potegovala za isto državno službo,

jo je dobil seveda pl. Scheuchenstuel! In — čul je, da Scheuchenstuelov mlajši brat Jožef zahaja v Primčevo hišo — ali dobi tudi tam eden izmed Scheuchenstuelov „prvo darilo“? ...

Prešernove usne so se zopet zavlekle v ironičnem posmehu. Kdo bi slutil, da je z njim le zakrival bolečino, ki mu je kljuvala v srcu?

Nagnil je kozarec.

Pa se mu je nekaj čudovitega zabliskalo v polzaprtih očeh.

Ha! Počakaj, velecenjena gospa! Pokažem ti, kdo je Prešeren! Ha! Osveto ti zapojem v pesmih. Kar je bila Danteju Beatrice, kar je bila Petrarki Laura, to bo meni tvoja hčerka Julija. Kdo mi more braniti, da bi ne pel o njej?

Tvoja jezica, gospa Primčeva?

Nu, ne bo me dosegla. Previsoko je od tebe do mene ...

Zopet je prijel za kozarec.

A odprla so se vrata — za trenutek je družba onemela: na pragu je stal eleganten tujec, oblečen po najnovejši pariški modi. Vkljub poletni vročini je bil ogrnjen v eleganten „garik“ — popotni plašč s kratko, perlerino na ramah. Opiral se je na palico.

Tujec?

Ne.

„Smole!“

„Živijo!“

„Andrej!“

„Nu vendar! Saj smo že mislili, da si pozabil na nas!“

Vsi hkrati so vzklikali, mu tresli roko, ga posadili za mizo med Prešerna in Kastelca.

Na tihem so se čudili: Ali je bil to razposajeni, divji Andrej? Zdravi, rdečelični Smole? Ljubljanski krasotec?

Bled, skoraj siv v obraz, je sedel med njimi. V lepih velikih očeh je begal čuden nemir; roka, ki je segla po kozarcu, da trči s prijatelji, je močno trepetala.

Bolan! — so ugotovili pogledi, ki so iskali v Smoletovem obličju.

„Kod si hodil, prijatelj?“

„Dolgo te ni bilo med nami.“

Smole je nervozno trl roko ob roko.

„Zares sem se dolgo potepal po svetu. Po Nemčiji, Angliji, Franciji, Švici in Italiji sem kolovratil.“

„Hm. Brez pravega posla? Tega bi jaz ne vzdržal,“ je pripomnil Čop.

„O, imel sem važno delo: ubijal sem čas in — sebe.“ Poslednja beseda je prišla prav tiho iz Smoletovih ust. Razumel jo je pravzaprav le Prešeren in — ustrašil se je ... Andrej ni pozabil!

Vsa strahota Andrejevega priznanja se mu je razgnila pred dušo. Ali je na svetu človek, ki bega za strašnejšim ciljem nego je ta: počasi in s premislekom ubijati samega sebe?

In on, Prešeren, je obupaval, ker mu je usoda delila zgolj klofute! Pa Andrej? Lepi, bogati Andrej — ali je bil srečnejši od njega? In Zu-

pan — učenjak, duhovnik z dobro profesorsko službo — ali je bil srečen? Gotovo ne — vsa jedka ironija, s katero je včasih grizel okrog sebe, je pričala o njegovi raztrgani notranjosti. A vendar si je učeni Jakon največkrat s humorjem pomagal preko nje.

„Kaj pa ste vi počeli med tem časom?“ je vprašal Smole in iztrgal Prešerna iz neveselih misli.

„E, nu—“

„Nobenega splošnega odgovora! Kar po vrsti mi poveste vsak svoje najvažnejše doživljanje. Jakon je prvi na vrsti,“ se je Smole poredno smejal Zupanu, ki je slastno obiral že drugo porcijo srne.

„Najvažnejši doživljanj? Lansko leto me je volk obgrizel, da sem obležal pod praprotjo,“ je suho povedal Jaka Zupan in s kruhom pobral omako po krožniku.

Smole je vprašaje pogledal po omizju, ki se je smejalo kakor dobremu dovtipu. Razumel je šele potem, ko mu je Čop razložil: volk — škof Wolf, praprot — kanonik Praprotnik, ki ga je škof protežiral na škodo zmožnejšega in starejšega doktorja Zupana.

„In ti, France?“

„Er ließ sich überall verscheuchen,“ je brž odgovoril Zupan namesto Prešerna.

France Prešeren je nekoliko pobleдел, polzaprte oči so mu jezno zažarele, a ukrotil se je.

„Prokleti far! Kaj te je danes pičilo, da brizgaš svoj strup naokrog?“

„Tvoji sršeni so me opikali,“ je resno odgovoril Zupan in komodno prijel v roke kost, da jo obere. Ob splošnem grohotu pa je vendarle tudi sam prhnil v smeh.

„Kakšni sršeni?“ je vprašal Smole, ko so si prijatelji brisali solze.

„Za ‚Zhbelizo,‘“ je pojasnil Čop.

„Nu, prej volk, zdaj sršeni in še čebelica — človek bi mislil, da sedi med samimi zoologi. Kaj pa je to — čbelica? Morda škofova kuharica? Ali ‚gospa škofica‘, grofica Stubenbergova?“

„Človek božji! Tega ne veš?“ je planil Zupan in izpustil napol oglodano kost, „Hoj, Kastelic! Kar brž po njo!“

Kastelic je bil že pri vratih. Smole je zaman poizkušal brati na obrazih.

„Tako se vam vsem svetijo oči kakor podjetnim fantalinom. Ali ste vsi zaljubljeni v to ‚čbelico?‘“

„Vsi,“ je prikimal Prešeren.

„Aha — torej mlada krasotica? Zdaj sem pa res radoveden. Domača hčerka?“

Okrog njega veselo muzanje. Zupan je dvignil prst na ustne.

Že se je Kastelic vrnil in položil pred presenečenega Andreja — dve drobni knjižici.

Tišina je zavladala v krogu. Vsem je bilo pri srcu kakor velik praznik...

Smole je čital napis na prvi knjižici:

Krajnska
Z h b e l i z a
Perve bukvice
1830

Prijel je knjižico in mehko, pobožno sprožil liste med prsti... Poezije! Slovenske poezije! Zbornik slovenskih pesmi pod Kastelčevim uredništvom... Dva zvezka iz dveh zaporednih let.

Pogledal je po jasnih obrazih naokrog — oči so mu bile vlažne in grlo kakor zadržano. Eno roko je položil prijatelju Prešernu na laket, z drugo je molče dvignil kozarec.

„Vivat ‚Zhběliza‘ in njen oče — Kastelic!“ je zaklical Zupan in trčil s Kastelcem, ki je rahlo zardel.

„Živela!“ so se odzvali vsi naokrog. Še pri drugih mizah so znanci dvigali kozarce.

„Da, da, prijatelj Andrej, Slovani vstajamo:

Hej, Slovani! Naša reč...“

je pričel Zupan s hripavim glasom.

„Ssst!“ je opomnil Kastelic in s pogledom namignil proti staremu Kremnizerju, ki je — kakor že dolgo vrsto let — sedel pri mizi poleg vrat. V agentovi družbi je bil gubernijski ekspeditni ravnatelj Pradatsch.

Zupan je strupeno pogledal proti njima in dejal glasno, da je donelo po sobi:

„Njegov oče se je pisal Bradač, on se piše Pradatsch, njegov sin se bo pisal Pradaitsch, njegov vnuk pa Urdeutsch — po naše: Pranemški.“

Tiho hahljanje se je razlezlo po pivnici. Marsikdo je renegatu privoščil lekcijo. Njegovo temnordeče lice je pričalo, da je razumel Zupanovo izzivanje. Morda bi bil vzrojil, da ga ni Kremnizer pomirjevalno prijel za roko in pokazal s prstom na čelo, češ: pusti norca!

Medtem je pristopila k Prešernovemu omizju krčmarica, gospa Metka, da pozdravi svojega nekdanjega stalnega gosta, Smoleta.

„Gospa Metka — čeprav sem se štiri in pol leta potepal po svetu — glejte: zvest sem vam ostal,“ se je šalil Smole.

„Nikar mu ne verujete, mamka! Takle frajgajst nima nobene vesti. Le ne hodite preveč okrog njega, rajši sedite k meni, ki sem spodoben far!“

„Danes niste tako lepi, velečastiti, kakor ste bili v nedeljo. Kam pa ste dali novo suknjo?“

„Prevzvišenemu sem jo poslal v avdijenco“, se je Zupan resno odrezal.

„Haha! Obleko ste poslali —?“

„Seveda. Škof me je poklical, pa sem brž tekel k njemu — kajpak, saj je moja dolžnost. Kaj morem zato, da sem imel tole „zašpehano“ suknjo na sebi. Nu, Njegova Prevzvišenost se je silno razburila, ko me je zagledala, češ, ali ne vem, kako moram priti v avdijenco. Jaz, ne bodi

len, se zasučem molče na peti in tečem domov. Davi sem pa poslal svojo lepo suknjo Prevzvišenemu in mu sporočil: ako ima z obleko govoriti in ne s človekom, naj se kar z mojo lepo suknjo pogovori.“

Vsa pivnica se je tresla od smeha — le policijski agent je ostro za-
pičil potuhnjeni pogled v Zupanove smejoče se oči.

Prešernu, ki je opazil hudi pogled, je legla tesnoba v srce. Sklonil se je k prijatelju Smoletu in mu med gromovitim smehom drugih gostov prišepetal:

„Ubogi Zupan! Njegova drznost ga ugonobi. Odposlali so že tožbo na Dunaj. Suspendirati ga hočejo. Škof ga je opisal kot nemoralnega človeka, kot — norca.“

Smoletov smeh je takoj zamrl. Zdrznil se je.

„Zupana — učenjaka!“

Prešeren je prikimal.

Smole se je zamislil ... Da, to je domovina: na vseh uplivnejših mestih tujci — Nemci, ki pritiskajo domačine k tlom. In nobeno sredstvo jim ni preveč podlo ... Zupana ugonobijo, Zupana, učenjaka, ki je vešč tolikim jezikom: hebrejščini, arabščini, latinščini, grščini, ruščini, bolgarščini, srbohrvaščini, nemščini, laščini in francoščini! Njega, ki je s tolikšnim idealizmom na lastne stroške hodil po domovini in nabiral narodno blago: izreke, pesmi, pregovore, jezikovne drobtine — vse iz lju-bezni do materinega jezika, do svojega naroda. In zdaj ga hočejo uničiti!

Zaradi — umazane suknje?

Ne, ne.

Zakaj pa Prešerna tišče ob tla? Zakaj njemu ne privoščijo mesta, ki mu — po veličini njegovega duha — nedvomno gre pred vsemi drugimi?

Da, vse to delajo iz strahu. Edinole tega se boji germanska hidra: velikih slovanskih mož, mož, ki bi zbudili in dvignili največji narod na svetu: Slovane.

„Bojijo se nas,“ je mrmral Prešeren, kakor da bi bral prijateljeve misli.

„Zato nas tlačijo,“ je prikimal Smole, „a — prepozno!“

Prešernu so zažarele oči ... Da, prepoznol! Že se dvigajo iz največjega naroda vsega sveta možje: Kollar, Šafařík, Čelakovsky, Ljudevit Gaj, Mickiewicz, Puškin — ha! Slovani vstajajo!

„EDINSTVO SLOVANSKIH ŽEN“

P. Hočevarjeva

L. 1929. so Čehinje osnovale „Jedinstvo slovanskih žen“ in označile svoj smoter z ostarelo frazo „slovanska vzajemnost“. Prvi vidni izraz njih podrobnega programa je bil vseslovanski ples v narodnih nošah, kamor so povabile tudi druge Slovanke. Umevno je, da se delavne češke feministke niso mogle ogreti za organizacijo, ki se je predstavila na tako plehek način, in so videle v njej le paradno društvo. Pod vodstvom ustanoviteljice Smolářove-Čapkové je društveni program kmalu dobil stvarnejšo obliko, zlasti po l. 1931., ko so še Poljakinje ustanovile enako organizacijo, „Slowianskie zjednoczenie kobiet“. Med poljskimi članicami so bile izkušene javne delavke in politikarice, pa

so dale društvenemu programu močnejši povdarek. Obe društvi sta izdelali skupna pravila in izvolili skupni osrednji odbor z načelnico Hano Hubicko, poljsko senatorico. Dočim je bilo delo češke „Jednote“ bolj notranje (sodelovanje z narodno obrambnimi in sličnimi pokreti, vzbujanje smisla za slovanstvo s koncertnimi, literarnimi in etnografskimi prireditvami, podpiranje dijakov, organiziranje izletov i. sl.), so Poljakinje dale društvu tudi mednarodni značaj: na III., t. j. letošnjem kongresu v Beogradu je na njih predlog „Edinstvo slovanskih žen“ pristopilo k „mednarodnemu komiteju za razorožitev“ v Ženevi, čigar člani so lahko samo mednarodne organizacije. Pri nas je posredovalo stike z „Edinstvom“ „Kolo“ v Beogradu, ki je organiziralo letošnji kongres in bo sedaj osnovalo tudi odbor jugoslovanskega „Edinstva slovanskih žen“.

Po pravilih je glavna skupščina vsaki dve leti, vsakokrat v drugi državi. Predseduje ji predsednica one države, kjer kongres zboruje. Ta predsednica ostane obenem tudi predsednica osrednjega odbora do prihodnje skupščine. Tako bo sedaj dve leti centrala „Edinstva“ v Jugoslaviji in naš odbor bo pod predsedstvom Mirke Grujićeve pripravil tudi delo za bodoči kongres, ki bo ali v Sofiji ali v Pragi. Centrali morajo vse organizacije pošiljati poročila o delu vsako četrtletje. Pravila, ki so se na beograjskem kongresu še izpopolnila, so sprejele vse članice, vendar jih v vsaki državi lahko prilagode svojim razmeram. Kongresa so se udeležile Poljakinje, Čehinje, Rusinje, Ukrajinke, Bolgarke in Jugoslovanke. „Na prihodnjem kongresu bodo med nami tudi Lužiške Srbkinje in sovjetske Rusinje“ — je bila trdna nada vseh zborovalk. Največjega pomena je bila prisotnost Bolgark. Dasi so se jugoslovanska in bolgarska ženska društva že večkrat poizkušala zblížiti, vendar niso še nikoli prišla do stvarnosti. Bolgarke doslej še niso včlanjene v „Edinstvo“, osnovale ga bodo, če bodo politične prilike na Bolgarskem take, da bodo lahko računale na dejanski uspeh in uspeh društva. Na kongresu sklenjeno posestrimstvo postavlja nas in Bolgarke pred veliko odgovornost: naloga obeh strank bo morala biti, z vsemi možnimi sredstvi vplivati na javno mnenje in na odločujoče činitelje, da se vzbudi razumno pojmovanje obojestranskih teženj in pripravljenost za resnično zblížanje, čeprav ne brez žrtev. Sporedno s tem vprašanjem se hosta morali začeti zdraviti tudi drugi dve slovanski rani: Rusi — Poljaki, pa Ukrajinci — Poljaki in Rusi.

V čem je končni smoter „Edinstva slovanskih žen“?

Poljska delegatka ga je označila tako-le:

Številni vseslovanski kongresi znanstvenih, umetniških in strokovnih organizacij polagajo temelj veliki ujedinjeni slovanski kulturi, ki naj da dokaz o stvariteljski moči slovanskih plemen zlasti onim narodom, ki so zaverovani v svoje poslanstvo, da morajo biti vzgojitelji in gospodarji slovanstvu. To kulturno ujedinjenje Slovanov bo stopnica na lestvi občega socialnega razvoja, čigar vrhunec je avtonomna federacija narodov v vseljudski družini.

V tem občem programu je široko delovno območje tudi za ženo.

dr. Mara Leštova-Trnka,

Bolgarke:
Dimitrana Ivanova,

Sanda Jovčeva.

Prvi kongres „Edinstva“ (l. 1929. v Pragi) si je zastavil nalogo: vsestransko praktično delo za medsebojno spoznavanje in razumevanje slovanskih plemen.

Drugi kongres (l. 1931. v Varšavi) je to nalogo razširil s pacifističnim dodatkom: vzbujanje smisla za skupno nastopanje pri reševanju mednarodnih sporov v smislu svetovnega miru.

Tretji kongres (v Beogradu) je program še poglobil: vztrajno prizadevanje za mirno spravo razdvojenih slovanskih plemen.

Beograjski kongres „Edinstva“ je bil 15., 16. in 17. oktobra. V programu so bile plenarne seje, referati in ogledovanje ženskih ustanov. Zagrebška profesorica Zdenka Markovičeva je govorila o „Izobraževanje mladine v vse-slovanskem duhu in o važnosti študija slovanskih jezikov in literatur na srednjih šolah.“ Njene misli, izkušnje in nasveti so bili v popolnem soglasju s programom „Edinstva“ in so jih zborovalke sprejele tudi v resolucije. Poljska delegatka dr. Zofja Kavecka, lektorica za srbohrvatski jezik na poznanski univerzi, je predavala o razvoju ženskega šolstva na Poljskem. O notranjem delu organizacije so obširno govorile Čehinje (Smolařová in Gollová) ter Poljakinje (sen. Hubicka). Zborovanje se je vršilo v dvorani „Kola“. Nad predsedstveno mizo so visele zastave slovanskih držav, ob stenah so bile vitrine s prekrasnimi izložbami vseh narodnih krojev, vezenin in drugih izdelkov, ki so značilni za okus, roko in potrebe poedinih plemen. (Tudi Slovenke smo imele svoj oddelek.)

Na zborovanju so se kmalu pokazale težkoče glede občevalnega jezika. Dočim so Bolgarke in Jugoslovanke predlagale ruščino, so se Poljakinje pridružile Čehoslovakinjam, ki so bile mnenja, naj razpravlja vsaka delegacija v svojem jeziku. Vprašanje je ostalo odprto do prihodnjega kongresa.

Zborovalke v Beogradu so si razdelile delo v tri sekcije: organizacijsko, kulturno in tiskovno. Najvažnejše delo je imela kulturna sekcija. Določila je podrobni program za bodoči dve leti:

Organizacije naj pošljejo vsako leto po deset mlajših pedagogov v druge slovanske države, da se ondi seznanijo s splošno kulturno uredbo. Naloga organizacije je, da izposluje tem osebam popust na železnici ter brezplačno stanovanje in oskrbo. Gost mora kraj bivališča menjavati, da spozna prilike bratskega naroda po vsej njegovi državi.

Organizacije morajo voditi pregled prevodne literature iz slovanskih jezikov. V vsaki včlanjeni državi se mora ugotoviti, kaj je prevedenega iz poedinih slovanskih literatur, in svetovati, kaj je potrebno prevesti. Vpošte-

Hana Hubicka,

Smolářová-Čapková,

dr. Zofija Kavecka.

vati se mora zlasti ženska literatura. Izvajanje slovanskih gledaliških in koncertnih del je zelo važno.. Tudi diletanški odri po deželi naj goje slovanski program.

„Edinstvo“ naj posreduje izmenjavanje književnih del, v prvi vrsti ženskih in mladinskih listov. V vsaki državi naj se vodi poseben pregled o novih ženskih knjigah ter se točno pošiljajo o njih obvestila in ocene organizacijam v drugih državah. Po kavarnah, čitalnicah in drugih lokalih se morajo širiti slovanski ilustrirani in modni listi, ker je slika posebno nazorno pojasnilo tekstu v malo poznanem jeziku. V radiu naj se uvedejo učni tečaji za slovanske jezike. Organizacija naj vpliva na prosvetno oblast, da bodo šolski učni načrti uvaževali slovansko misel. V višjih razredih srednjih šol naj bo med obveznimi predmeti določena 1 tedenska ura za slovansko literaturo; prav tako naj se uvede obvezno poučevanje enega slovanskih jezikov; pri vseh predmetih naj se poudarja pomen slovanstva: gospodarski odnosi, zemljepisne značilnosti, zgodovinske, klimatične posebnosti i. t. d. V programu organizacije je tudi širjenje narodnih pesmi, prirejanje zabav v narodnih krojih. Bolgarke so posebno povdarjale izmenjavo počitniških mladinskih kolonij; mladina ni vključena v stare predsodke in vplive, pa bo lažje doumela nove smernice slovanstva.

Članice naj podpirajo društva, ki imajo v programu tudi pospeševanje slovanske vzajemnosti. Prirejajo naj razstave, zasledujejo gospodarske in kulturne pojave poedinih plemen ter seznanjajo ž njimi svojo pokrajino.

„Edinstvo“ ima tudi skupen znak: lipov listek z zastavo svoje države.

Po kongresu so si udeležence ogledale številne ženske ustanove, ki pričajo o izrednem socialnem smislu srbske žene. Udeležile so se tudi predavanja dr. Ksenije Atanasijevičeve „O filozofiji slovanskih mislecev“ na Kolarčevi ljudski univerzi. Po kongresu so prepotovale lep krog naše države in so zaključile svojo zanimivo toda utrudljivo pot v Ljubljani.

* * *

V kakšnem odnosu je „Edinstvo“ do feminističnih organizacij?

Kot nepolitično združenje, nezavisno od političnih meja, verskih in socialnih nazorov, je neodvisno tudi od feminističnega pokreta, dasi so njegove članice hkrati lahko tudi pripadnice katerekoli ženske organizacije. Kot žensko združenje bo pač v poedinih primerih podpiralo prizadevanje drugih ženskih društev oz. iskalo pri njih pomoči, toda samo ne bo posegalo v njih področje.

POLOŽAJ NAŠIH IZSELJENK

I. Sinkovčeva

Izseljeniški Vestnik Družbe sv. Rafaela za varstvo izseljencev poroča v svoji septemberski številki, da bodo organizacije, ki skrbе za naše izseljence, kakor v prejšnjih letih tudi letos praznovale izseljeniško nedeljo, in sicer 3. decembra.

Namen izseljeniške nedelje je izražen v objavljenem programu; ta dan naj ves narod vzbujā spomine na one naše brate in sestre, ki so šli z upanjem na boljši zaslužek v daljno tujino; ti naši bratje in sestre ter njih potomci naj se pa istotako tudi spominjajo svojcev v domovini. Dejansko naj se spomin izvrši s tem, da vsakdo, ki ima sorodnika ali prijatelja v tujini, ta dan piše pozdravno pismo, se v njem spominja skupnega preživljanja mladih let i. t. d.; vsak naš rojak v tujini pa naj piše svojcem v domovino, kje živi in kako se mu godi. Taka pisma so neprecenljive vrednosti posebno ob nekaterih prilikah, n. pr. ob slučaju smrti, veselih dogodkih v rodbini in domovini, pa tudi ob nesrečah. Vsak jih naj shrani.

Pobudo za praznovanje izseljeniške nedelje je dal p. Kazimir Zakrajšek, ki je 22 let deloval med našimi izseljenci v Ameriki, jim ustanavljal slovenske šole in župnije in nadaljuje sedaj to delo kot predsednik Družbe sv. Rafaela v Ljubljani.

Programu za praznovanje izseljeniške nedelje se pridružujemo tudi me z željo, da bi postale vezi naših izseljencev z domovino priskrbenjše. Kako žalostno se sliši, ko prihaja žena na izseljeniški urad v Ljubljani in prosi za ugotovitev, kje se nahaja njen mož; ko mora sin na ta način iskati svojega ljubljeneega očeta, mati svojo hčerko i. t. d. Bratje in sestre v tujini bi ne smeli pozabiti na domovino, ki jim je dala življenje in katere otroci so.

* * *

Ker je naš list predvsem glasilo za ženski svet, podam nekaj pojasnil o slovenski izseljenki.

V najbolj tujem kraju med črnci živi naša rojakinja iz Vrhnik, Antonija Gromova, ki se je izselila l. 1929. kot knjigovodkinja v Melongwe, Daresalam, Tabora, Tanga Afrika. V največji daljavi od domovine pa je Ana Šlajeva, omožena Till v New Kavern, Baining, New Guinea. Še bolj oddaljeno živi Franc Jamnik v Honolulu, na Havajskem otoku v Tihem oceanu.

Slovenske izseljenke žive po vseh deželah naše emigracije, in sicer né samo kot žene naših izseljencev, da jim vodijo v tujini domače ognjišče, marveč tudi kot samostojne delavke, ročne in umske.

Naša dekleta so se že pred davnim časom izseljevala v Egipt kot kuharice, sobarice, bolničarke i. t. d. Klima in tudi razmere v Egiptu jim niso ugajale. Izseljevanje naših deklet v Egipt je sedaj prenehalo.

V Zed. državah Amerike in v Kanadi so našla naša dekleta večinoma trajna mesta in niti svetovna kriza jim ni mogla vzeti eksistence. Kuharice, sobarice, vzgojiteljice i. t. d. v boljših hišah še vedno potrebujejo in plače 50 dolarjev mesečno (poleg hrane in stanovanja) so se obdržale. V Ameriki je malo slovenskih deklet brez dela.

V Braziliji, osobito v mestu Sao Paulo, imamo tudi mnogo slovenskih deklet po različnih službah; godi se jim pa mnogo slabše kakor uslužbenkam v Zed. državah.

Veliko število naših deklet, osobito iz Prekmurja, se je izselilo v Uruguay in Argentinijo. Celó v Boliviji dobimo slovensko izseljenko. Vsled vedno ponavljajoče se revolucije v teh deželah nimajo naše izseljenke z rožami posutih poti.

Po cenitvi našega izseljenškega duhovnika Josipa Kastelica v Buenos Airesu je tam preko 1000 deklet, doma iz Dravske banovine in zasužnjene-
nega Primorja.

Nesrečne so naše izseljenke na Francoskem. Poročile so se večinoma z rudarji, ki so takrat izvrstno zaslužili; radi splošne svetovne krize so ob delo in se sedaj siromašni, izmozgani vračajo s številnimi otroki v domovino, da jih je žalostno videti. Prav tako se godi tudi onim ženam, ki so se poročile z našimi rudarji na Nemškem, v Belgiji in Holandiji.

Še ene vrste naših izseljenk naj se spomnimo. So to naše Prekmurke, ki hodijo leto za letom na sezonsko delo na francoske kmetije, pa tudi v Nemčiji in v Burgenland. Tam opravljajo dela v hlevih in na njivah, pokladajo živini, molzejo krave, sejejo, kopljejo, perejo i. t. d. Zaslužek je siguren. Marsikatero dekletke zasluži poleg hrane in stanovanja še okoli 5000 Din na sezono.

V zadnjem času so se pričela izseljevati kot služkinje na Francosko tudi dekleta iz črnomeljskega sreza. Morda bo prav, ako svetujemo tem dekletom skrajno previdnost.

Poleg izseljenk, ki gredo za zaslužkom v inozemstvo, imamo tudi pre-seljenke v naši kraljevini. V Beogradu in tudi po drugih mestih naših južnih pokrajin najdemo po mnogih boljših hišah Slovenke zaposlene kot kuharice, sobarice, natakarice in sem ter tja tudi kot pomočnice za vsa hišna dela.

* * *

Koliko opreznosti je treba dekletom; ki se odpravijo v tujino z naj-boljšim upanjem, naj dokaže sledeči resnični dogodek:

5. januarja t. l. se je odpeljala iz Ljubljane 18 let stara deklica z namenom, da se izseli k svoji sestri v Sucre (Bolivija). Denar za vožnjo je dobila od ondi. Ko je prispela dne 20. januarja v Buenos Aires, je nekdo odredil, da se je nastanila v hotelu Pacific. Tudi skrbel je za njo in sicer tako, da je neki moški, seveda tudi ponoči, stanovo z neizkušeno deklico v isti sobi. Deklica se gospodovi ljubeznivosti v zaklenjeni sobi ni mogla ubraniti. Skupno prenočevanje se je nekaj časa nadaljevalo, dokler se ni moč tega naveličal. Deklica je vsa obupana sporočila o tej nesreči v domovino sorodnikom, ki so se obrnili na naše poslaništvo v Buenos Aires, kjer sedaj zadevo urejujejo. Deklica je tudi po zasliševanju na našem konzulatu še poročala svojcem v domovino, da je skrajno nesrečna in da je ne bodo več videli. Ta primer naj bo našim izseljenkam v resno svarilo.

O ŽENSKIH TIPIH

Priv. doc. dr. B. K. Škerlj

Nočemo razpravljati o duševnih tipih ženske, o katerih se tu in tam čita, temveč o telesnih. Dasi je brez dvoma nekoliko težko, dobro in razumljivo tolmáčiti, hočemo to vendar poskusiti v upanju, da bodo čitateljice razumele, za kaj gre.

Pri ljudeh, ženskah in moških, ločimo lahko zlasti dva tipa: širokotelesnega in ozkotelesnega. Vsakdo pozna ljudi, pri katerih je povdarjena zlasti širina, bodisi v obrazu, v ramenih, prsnem košu, na trebuhu in sploh. In prav tako pozna druge, pri katerih je obraz ozek (dolg), vrat tudi, prsni koš istotako itd. Pri tem ni treba, da bi bil širokotelesni človek bolj tolst kakor ozkotelesni, dasi je to večkrat tako. Vsekakor pa poznamo tudi debele ozkotelesne ljudi. V obrazu je za ozkotelesne ljudi značilen ozek, raven, pa tudi orlovski nos; za širokotelesne pa širši raven nos, lahko tudi navzgor zavihan.

Vobče lahko rečemo, da najdemo ozkotelesni tip človeka pogosteje pri moškem, širokotelesnega bolj pri ženskem spolu. Na vsak način se najde med ženskami manj ozkotelesnih nego pri moških. Širokotelesni tip vobče tudi bolj pristoja ženski nego ozkotelesni, vsaj — recimo — ženskemu idealnemu tipu.

Predno preidemo na razlago ženskih tipov, se na kratko ozrimo na glavne zunanje spolne razlike med ženskimi in moškimi telesom. V primeri z možem

je ženska manjša (pri nas povprečno za 10–16 cm), ima nekoliko daljše spodnje telo (zlasti trebuh), nižjo in široko medenico, radi tega širše boke, okroglejšo glavo z bolj pokončnim, mehko obokanim čelom, okroglejši obraz in vobče bolj okrogle oblike po obrazu in telesu, ker je podkožna tolšča bolj razvita, mišičje pa manj. Razen tega so pri ženski razvite prsi (zleza in tolšča), dlaka na srami je proti trebuhu vodoravno odrezana, dočim sega pri moškem lahko do popka. Ženski ustreza k njeni višini manjša teža nego moškemu, ker ima navadno drobnejše kosti in lažje mišičje (tudi manj razvito je).

Moško telo ima bolj vidne mišice in kostne konce, žensko pa zalite oblike in ozke gležnje ter sklepe. Pri ženski prevlada telesne oblike normalno torej podkožna tolšča, ki zakriva in zalije vse ostreje meje med mišicami in kostmi.

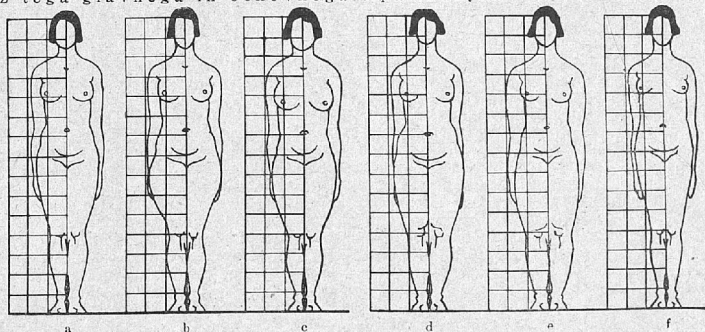
Ni čudno torej, če se pri razdelitvi ženskih teles na razne tipe držimo pred vsem različne razdelitve podkožne tolšče po telesu. Žensko telo ima na nekaterih mestih posebno mnogo tolšče; ta mesta so: 1. zadnjica in boki, 2. trebuh, zlasti pod popkom, 3. prsa, 4. stegna, 5. ramena in zgornje lakti, tilnik, 6. meča zlasti v spodnji polovici. V tem vrstnem redu pada približno tudi debelost podkožne tolšče. Ni nujno, da bi bila podkožna tolšča na vseh naštetih mestih enakomerno razvita, večkrat je na enem ali na več mestih bolj kakor na drugih. Prav v teh razlikah pa je dana možnost, da spoznamo posamezne tipe ženskega telesa.

Prvi, ki je sistematično opisal ženske telesne tipe, je bil J. Bauer na Dunaju. Še ni dolgo tega. Postavil je 4 tipe, in sicer: 1. Rubensov, 2. tip jahalnih hlač, 3. zgornji in 4. spodnji. Podpisani je potem v svoji razpravi iz leta 1930 (Zur physiologischen Fettleibigkeit des Weibes, Archiv für Frauenkunde), iz katere je posneta tudi slika vseh 6 tipov, postavil še dva tipa, namreč 5. okončinski in 6. mladostni. Končno še dva manj pomembna, ki nastopata lahko tudi poleg kakega glavnega tipa, namreč prsni in zadnjični (steatopigia).

Kaj pomeni vse to?

Poznate kako Rubensovo sliko? Ta flamski slikar, ki je živel še v prvi polovici 17. stoletja, je slikal ženska telesa posebno debela in tolsta. Tolšča je pri njih enakomerno razvrščena po vsem telesu, povdarjena so vsa prej naštetja mesta, na katerih se posebno rada nasaja tolšča. Človek, ki gleda Rubensove ženske, ima vtis, da gre tu za posebno zdrave, vendar pa pretirano debele ženske. Morda je prav ta vtis zavedel J. Bauerja, da je svoj prvi tip imenoval z imenom slikarja Rubensa. Sodimo, da bi bilo boljše, če bi se tak osnovni tip ne imenoval po slikarju. Imenujmo ga raje: normalni ženski tip in si pri tem ključimo v spomin vsa ona mesta, ki smo jih prej označili za debelejšo podkožno tolščo posebno značilna.

Da si postavimo tak normalni ženski tip, ki kaže prav „do žensko“ razvrščeno tolščo, ima svoj pomen tudi za ostalo razdelitev, zakaj vsi ostali tipi se dajo iz tega glavnega in osnovnega tipa izvajati.

Tako imamo n. pr. bočni tip (ali tip obrtcev, ki ustreza Bauerjevemu tipu jahalnih hlač), pri katerem najdemo tolščo nabrano zlasti v okolici velikih obrtcev na stegnu. Tam nabrana tolšča v zvezi s sicer slokim stegnom res spominja nekoliko na jahalne hlače, kakor so bile po vojni. Spoznamo, da gre tu za mesto, ki smo ga v prvi vrsti označili kot značilno za žensko tolščo. Ali je ta tip v zvezi z onim drugim, pri katerem je tolšča nabrana zlasti na zadnjici in v njenem mišičju, je vprašanje, ki ga znanost še do sedaj ni končno veljavno rešila. Onemu drugemu tipu pravimo v antropologiji steatopigia (zadnjični). Ta tip je razširjen zlasti pri Hotentokah in Grmovnjakinjah (Bušmankah) v južni Afriki. Bil je nekoč, v praveku človeštva, najbrže jako razširjen — saj nam še prastari kipci, ki jih je izdelal človek

mlajšega dela stare kamene dobe, pričajo o njih. Take kipe pa so našli še na Moravskem, v Avstriji, Franciji, Spaniji itd. Vsi nam kažejo nekako isti tip žensk, ki nas spominja našega bočnega tipa in — če ta tip ne moremo istovetiti s steatopignim — ga vsaj lahko izvajamo iz njega. Oba pa prav lahko izvajamo iz osnovnega normalnega ženskega tipa: po vsem telesu mu ženska sicer ustreza, le na bokih je pretirano tolsta — zato govorimo tu o bočnem tipu.

Tretji tip je t. zv. zgornji. Pri njem opažamo, da je tolšča prekomerno razvita na zgornjem telesu, torej zlasti na tilniku, na ramenih in zgornjih laktah; pa tudi prsa so bolj tolsta, kakor bi morala biti. Spodnje telo z nogami pa je normalno razvito (glede tolšče) in se zdi razmeroma k zgornjemu suho. Kakor vidimo, moremo tudi ta ženski tip izvajati iz prvega, le da gre tu za delno prekomerno debelost, vendar na mestih, ki smo jih našli med najbolj ugodnimi za nabitje tolšče.

Četrty tip je t. zv. spodnji. Pri njem je tolšča nakopičena zlasti na trebuhu (posebno pod plekom), na zadnjici in na stegnih ter mečih, dočim je zgornje telo glede tolšče normalno in se zdi razmeroma suho. Tudi ta tip se dá izvajati iz prvega, saj so zopet prizadeta nekatera ona mesta, ki so značilna za razvrstitev tolšče po ženskem telesu. Gre le zopet za delno prekomerno odebilitetv.

Peti tip — okončinski — kaže, kakor pravi že naziv, da je tolšča nakopičena zlasti v okončinah, dočim je telo normalno in se zdi suho. Tudi ta tip je možno izvajati iz prvega, tudi pri njem opažamo le delno prekomerno odebilitetv na nekaterih mestih, ki so za nakopičenje tolšče posebno pripravljena.

Šesti glavni tip — mladostni — pa ima zlasti debel trup, okončine pa razmeroma tenke. Ženska s takim telesom spominja nekoliko na otroka ali vsaj na dobro rejeno deklico v predpubertetni dobi. Trup je namreč debel, toda prsa so navadno manj razvita, kakor bi človek pričakoval. Tudi ta tip se dá izvajati iz prvega.

Vprašanje je sedaj, kako bi mogli te razne tipe tolmačiti? Če pomislimo, kako važen drugotni spolni znak ženske je tolšča in po nji zalite okrogle oblike, bomo pač morali misliti na spolno izbiro pri nastanku teh tipov. Ali bi se moglo govoriti o tem, da si je moški tako rekoč vzgojil ženske onega tipa, ki mu je bil posebno všeč, je seveda kočljivo vprašanje. Deloma se pa ne bo moglo zanikati, če pomislimo na že omenjena oba stranska tipa; prsni in zadnjični. Bolj verjetno je, da so si moški pred davnimi časi izbirali (krajevno različno) n. pr. ženske s posebno debelimi okončinami; morda zato, ker je teh slučajno bilo več kakor drugih in so ble nekako „y modi“. Če so te prišle lažje do potomstva nego druge, potem jih je s časom bilo več. Drugie ali v drugem času so morda ugajale ženske s širokimi boki in so te prišle lažje do moža in do potomstva; zopet drugie ali v drugem času morda take z velikimi prsi. Itd.

Koliko zaleže okus moškega in „moda“, vidimo prav pri Hotentokah in Grmovnjakinjah, pri katerih velja steatopignija (zadnjični tip) za izraziti znak lepote, tako da ga posebno negujejo. Za naše pojme o lepoti se nam zdi odvraten — saj štrli zadnjica lahko tako daleč nazaj, da more sedeti otrok take matere na nji. Pa tudi v Evropi je moda glede debelosti jako odločilna. Le pomislimo na dobo Rubensa in Tiziana, ki sta slikala skoro le tolste ženske, le „meso“, ker je bilo to deviza one dobe. Vohče so to normalne, prekomerno rejene ženske in v tem smislu smemo rabiti tudi naziv Rubensov tip.

Če se še enkrat povrnemo k normalnemu ženskemu tipu, se spomnimo, da je žensk tega tipa med belci vsekakor največ; ta je pač vedno najbolj ustrežal okusu moškega in zahtevam narave. Vseh ostalih tipov je znatno manj, kar je razumljivo tudi z naravoslovnega stališča. Tako je znano, da velike in debele prsi nikakor ne jamčijo za obilno, da niti ne za zadostno dojenje lastnega otroka. Dalje je znano, da posebno na trebuhu in v bokih debele ženske ne rode posebno lahko, ker je tolšča ovira mišicam. Tako vidimo, da narava sama pomaga pri izbiri telesnih tipov. In tudi pri Hotentokah in Grmovnjakinjah je tako; pri steatopigniji ne gre namreč le za posebno priljubljeni znak lepote, temveč je tolšča, ki je prerasla zadnjične mišice in se nasadila tudi pod kožo, nekaka zaloga hrane in tekočine (podobno kakor n. pr. grba kamel), zakaj ti narodi žive večinoma v puščavi, kjer bi v dolgih gladovnih dobah morali poginuti, če bi si narava na drug način ne pomagala. Moški so pa ostali okretni lovci.

Zdi se, da morejo vsi tu naštetni tipi ženskega telesa nastopiti i pri širokotelesnem i pri ozkotelesnem. Morda je okončinski tip vezan bolj na ozkotelesni konstitucijski tip.

Ob koncu današnjega kramljanja o tipih ženskega telesa bi prosil le to-le: ne vprašujte, zakaj se znanost bavi tudi s temi stvarmi, ali ima to kak praktičen smisel?

Znanost je pač taka čudna cvetka človeškega uma, da ne vprašuje vedno po praktičnem smislu svojega dela. Rada spoznava, išče zvez, skuša razložiti, spraviti naravne pojave v določen red (sistem). Ali ima to, prvotno čisto znanstveno delo, pri katerem človek ne misli na morebitno praktično uporabnost, kasneje morda vendar kak praktičen pomen, to pa more vedno pokazati le bodočnost. Dostikrat je že bilo tako.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

M. KRLEŽA: V AGONIJI. DRAMA V DVEH DEJANJIH. Od dram, ki jih je vprizorilo naše gledališče zadnja leta in ki jih je gledališka uprava napovedala za letošnjo sezono, so gotovo med najbolj sodobnimi, a tudi med najbolj učinkovitimi drame iz Krleževe trilogije o „Glembajevih“. Iz tega cikla sta lansko leto prišli na naš oder „Gospoda Glembajevi“ in „Leda“, letos „V agoniji“. Ta tri dela sicer ne tvorijo ritmične enote, podrejene nekemu višjemu redu, vendar so povezana po tendenci istotaka kakor po svoji notranji obliki.

Krležo smatralo za največjega jugoslovanskega „umetnika besede“. Privlačnost in sila njegove umetnosti je zlasti v sposobnosti, da z nekoliko besedami vzbuja v človeku najraznovrstnejša občutja, čisto instinktivno, predvsem z zvokom in pestrostjo svoje besede. Te besede so težke, udarne in se gromadijo druga vrh druge, da zgrabijo čitatelja (gledalca) in ga potegneje za seboj. Njegove prispedobe in simbolični prikazi so močni, toda skoraj prepegosti, tako da često zatemnjujejo s svojo žgočo eruptivnostjo idejno plat dela. Vobče se Krleža bolj odlikuje v plastiki prikazovanja nego v ideološki preciznosti.

Med njegova najbolj posrečena dela lahko štejemo gotovo tista, kjer razčlenjuje in razgala sodobno družbo ter prikazuje njeno propadanje. Ker — kakor omenjeno — polaga več pažnje na efekt kakor na idejno točnost, je nedvomno drama tista umetniška oblika, kjer se njegov stil in njegova dikcija najbolj uveljavita. V drami se osredotoči vsa njegova sila in ekspanzivnost njegove bogate, elementarne duševnosti v analitičnih samogovorih in dialogih (dvogovorih). Analitični dialog je gotovo najpriladnejša oblika, po kateri pisatelj seznanja čitatelja in gledalca s svojimi osebnimi in junaki ter z njihovim odnosom do okolice in do življenja. S tega vidika je glede na zasnovu in celotno dikcijo drama „V agoniji“ naravnost mojstrsko delo: gledalca zadržuje v nezmanjšani napetosti od početka do konca, dasi nastopajo pravzaprav samo tri osebe, kajti manjši dve vloge sta za psihološki učinek skoro brezpomembni ter znatita samo odersko spopolniva.

„V agoniji“ prikazuje pisatelj propadanje tistega dela hrvatske (a tudi splošno evropske) družabne plasti, ki je danes v razkroju, v agoniji, to je plemstvo kot predstavnik zadnjih ostankov revdalstva in velemeščanstvo kot tista družabna plast, ki jo je ustvaril procvit kapitalizma, a je danes v razpadu prav vsled propadanja te gospodarske oblike. Obe ti dve družabni plasti, sta danes zapisani smrti po nujnosti razvoja. To je „V agoniji“ prav določno naznačeno, kajti v nji m enkratne osebne krivde, temveč vzrok tragičnim dogodkom in katastrofi je prikazan kot posledica zunanjega razvoja, povezanosti oseb z ostalimi življenjskimi nujnostmi, ki gibljejo družbo ter povzročajo višek in propast posameznih njenih plasti ter neizprosno posegajo v življenje posameznikov kot predstaviteljev teh plasti. Tako je baron Lenbach, pijanec in propalica, ki pusti, da ga vzdržuje žena Lavra z delom svojih rok, povsem določno prikazan kot produkt svojega okolja ter je njegova propast — naposled se ustrelil — samo nujna posledica razvoja zunanjih dogodkov, ki so njega prav kot predstavnika te družabne plasti upropastili in notranje zlomili že davno prej, predno je bil mrtev. Kot avstrijsko-ogrski častnik in hrvatski madžaron bi se vzdržal na površju vsaj zunanje, četudi je bila njegova notranja, moralna kvaliteta že tedaj manjvredna, vendar ne v taki meri, da bi ga njegova družba ne priznala kot svojega polnovrednega člana. Z razpadom Avstrije pa je izgubljal pod nogami, ni se mogel odtrgati od tal, kjer je bil zakoreninjen, postal je madžarski vohun in bil obsojen na triletno ječo. To ga popolnoma uniči in ko drži poslednjikrat svojo častniško obleko v roki: zbogom na veke, dragi mrtvec! — se poslavlja v resnici tudi od svojega življenja. Kajti posledje je njegovo življenje nevredno človeka: kvarta, pijančujne, izmzgava svojo zeno, ki mora za njim placevati „častne dolgove“, jo muči z bedastim in nadutim govoričenjem alkoholika, ki se ziblje sedaj v višjih sferah konjeniškega častnika in aristokrata, sedaj pada v klaverno vlogo prosjaka in odpuščenega kaznjenca. Najbednejšo vlogo igra v trenutkih, ko izsiljuje iz svoje žene denar. Njegova smrt učinkuje kot nekaj neposrednega, nepričakovanega, dasi grozi neprestano s samomorom, a očitvidno tega niti sam ne jemlje resno, saj še trenutek prej razmišlja, da bo preživel večer pri vinu s svojimi prijatelji.

Pozitivna bšečnost v tej drami je Lenbachova žena Lavra, katere pojava je do poslednjega trenutka nevsiljivo simpatična. Njeno zadržanje napram soprogu je diskretno in fino, njeno obnašanje je naravno usmerjeno brez gosposko-izumetnične finosti in potvorjenosti. Ko ji njen mož grozi, da se bo ustrelil, sledi ona svoji notranji impluzivni težnji, porojeni iz dolgotrajnega trpljenja; ter brez navidezne zgrozitive in olepšavanja prizna: to bi bilo za oba najbolje. Morebiti je ta izjava hladna in brezčutna, toda pomisliti je treba, da je bil njen odnos do moža konvencionalna laž, njen zakon gola formalnost, da je moža, s katerim so jo poročili, ker je bil „ugledna partija“, zamrzela takoj po poroki, ko je zvedela, kako okrutno je ravnal z žensko, ki ni pripadala njegovi družabni plasti, takrat, ko je zvedel, da je ž njim noseča. Lavra spozna

prepozno, da bi se bila morala ločiti od moža, čim je začutila v sebi gnus mesto spoštovanja.

V odnosu med obema zakoncema jasno odseva propadanje razreda, s katerim se pogrezajo tudi njegove institucije kot zunanje oblike. In to pride v drami očito do izraza: „V današnjih ljudeh je velik nemir in vsi se iščejo med seboj v duhovnih kompleksih, a v zakonih je regulirano samo telesno stanje. Ljudje v resnici žive med seboj samo v fizičnem odnosu, ali to je samo odraz globokih notranjih teženj. Ves juridični žentibenopravni kompleks je patriarhalni nesmisel.“

Dočim se Lavrin mož ne more živjeti v nove spremenjene razmere, katere je prinesel prevrat tudi njegovi družini, ona pogumno najde novih eksistenčnih možnosti: postane šivilja in odpre modni saloni. To priča o njeni življenjski sili, o volji in stremiljenju po sreči, ki zadobiva konkreten smoter v njeni ljubezni do advokata Ivana Križovca, ki nastopa kot tretja glavna oseba v tej dram. Doktor Križovec je pravi tip velemejnega advokata: zunanje uglajen, dobro oblečen in dobrih manir, toda notranje prazen in brez čuvstev, popolnoma amoralen in do skrajnosti zintelektualiziran zapadnoevropski civiliziranec — skratka človek, kakršnega ustvarja neozdravljivo bolna zapadnoevropska družba. Lavra mu je tri leta vdana do samopozabe: zato in ker je v nekem pogledu kljub dvanajstletnemu zakonu skoro popolnoma naivna, ga ne pregleda in ne spozna njegove notranje praznote. On jo je zamamil s svojo dialektično spretnostjo, s svojim finim nastopom — in tako so postali razgovori z njim, njegove cvetice, njegove knjige, njegovi obiski nepogrešljiva nujnost njenega življenja. Zato seodi, ko ji prav njegov brezdušni, advokatski način razpravljanja pričinja presedati, nima moči, da bi pogledala resnici v obraz takoj, dasi začuti instinktivno, da se bliža konec tej ljubezni, da jo prijatelj Ivan Križovec zapušča neoprikriveno, da se oddaljuje od nje kakor ladja od obali. Ko navidez še vse traja kakor nekaj, ko še prihaja on sam in njegovo cvetje, Lavra vendarle določno čuti, da se bliža konec. Njegovo obnašanje izdaja notranjo pasivnost, ki je prej ni bilo in ki zastruplja in grize. Toda če se je kljub jasmu slutnji doslej še vdajala iluzijam, če je stal Križovec še vedno pred njo kot cilj, po katerem je hrepenela, pa ob svoji najtežji uri spregledala, kdo je Križovec in kaj more pričakovati od nje. Ko je po moževem samomoru do smrti izmučena vsled posledic, ki jih je ta samomor prinesel neizogibno s seboj, pričakuje zaman tople besede od svojega prijatelja, ki ji celo uro govori o smrti, o Lenbachu, o njegovih vrtnah, a zanjo ne najde bodrilnega pogleda, niti besede o njeni situaciji, o njeni bodočnosti, o njenem razpoloženju — o živem človeku, ki nima nikogar na svetu razen nje, ki čaka na njegovo besedo kakor na rešilno bilko. Tedaj spozna usodno zmoto svojega življenja, spozna, da je bila zamena, po kateri je hrepenela in ki bi se sedaj imela dokončno uresničiti, brez vrednosti: brezdušen advokat ni v svojem bistvu nič več vreden kot propal plemič. To spoznanje jo notranje zlomi, pred njo zaveza praznota, iz katere si poišče rešitev in izhod v smrti.

Lavra je prikazana kot izrazit tip današnje ženske v najboljšem smislu: je prirodna, realna, a vendar globoko čustvena, polna življenjske sile in zdrave teženje po samoohranbi in samoohrani, a kljub temu postane žrtev svojega okolja — zadene jo usoda njenega razreda.

Dramo vzpirajo v režiji dr. Gavelle, čigar inteligenca se očituje zlasti v samostnosti njegovih zamislov ter v harmonični povezanosti osnovne ideje z vsemi podobnostmi celotne vzporedaje.

V vlogo Lavre se je poglobila z resničnim razumevanjem Mira Danilova. Vloga je težka, ker zahteva od igralke, da izkleše enoten značaj, ki ohranja svoje bistvo do konca. V tem primeru je to zahtevalo precejšnje poglobitve, ker razplet dogodkov postavlja Lavro v tako kočljive situacije, da bi bila kreacija kaj hitro namig enotna, ko bi je igrala popolnoma ne doumela. Tudi Sanci se je življal v vlogo degeneriranega Lenbacha in je zlasti dobro pogodil menjavanje med izbruhi aristokratske samozavesti in lakajskim moledovanjem. Gregorinov Križovec je to, kar mora biti po njegovi karakteristiki: on ostaja nazven dovršeno takten, pasivno superioren do konca. Noben izbruh naravne, mestoma močno eruptivne partnerice ga ne spravi iz ravnotežja. — Vobče predstavlja vsa igra z okvirom vred resnično harmonično celoto.

Angela Vodetova

MARA HUS: NJENE SLUŽBE. Povest služkinje. Mohorjeva knjižnica, 59. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1933. Str. 128.

Ime pisateljice, Mara Hus, je bilo še do nedavnega časa povsem neznano. A bolj in bolj često se je začelo pojavljati v javnosti, zlasti v našem najboljšem družinskem listu Mladiki. Spisi Mare Husove pa niso bili spčetka niti najmanj podobni običajnim prvencem pisateljev in pisateljic. Nič ni bilo sentimentalnosti in mehokone osladnosti in solzavosti v njih. Kar koj so te črtice in novele stopile sveže in s trdimi koraki na plan. Kar koj so bili skalnati ko kraška tla, domača tla Mare Husove. Jezik je bil krepak, jasein in odločen; pomen besed se ni krotovičil po vijugastih ovinkih. Kamen je bil kamen in nebo — nebo — in nič sani ne spredaj ne zadaj. Čutiti je bilo že koj

v začetku, da Mara Husova ne pisari, ampak pisateljice; da ne besediči, marveč govori; da ne govori v zabavo in za prazen nič, ampak da je v njej umetnost in da je Husova zares rojena pisateljica. Ona sama pravi, da ji je „umetnost poglaviti smoter njenega življenja“. — Vse to občutimo, ko beremo njeno prvo knjigo, ki je izšla letos v Mohorjevi knjižnici, ko se poglobimo v „Njene službe“. „Njene službe“ so pač po zasnovi original v slovenski literaturi. Boja služkinj z življenjem ni — kolikor vem — še nihče opisal v leposlovnem pomenu. Priznati je treba, da je bilo opisovanje življenja služkinje kaj težavno, predvsem zato, ker je tu tako ozka meja med pravim umetniškim tonom in med tonom žurnalistike. Zdaj zdaj, si človek misli, bo vse žurnalistično, bo kar zdrknilo v preteklost. Pa se zaiskri stavek, se zableste nove misli in že je vsa tvorba na višji stopnji. Prepričani smo, da bo pričujoča „Povest služkinje“ našla mnogo čitateljic in čitatelev. Jasno in odkrito so razodete rane naših tako

zvanih nižjih slojev, naših tako zvanih „narodni dam“ in na drugi strani — naših „gospodov“, ki jim je služkinja samo nižje bitje — sužnja. Prav je, da imamo tako knjigo. Čestitamo pisateljici in založnici, da je izšla. V Mari Husovi pa vidimo pisateljico, ki pričakujemo od nje še mnogo del!

Marija Kmetova

SINCLAIR LEWIS: ANA VICKERS. Sinclair Lewis je eden najbolj znanih ameriških pisateljev, a ena najboljših njegovih knjig je „Ann Vickers“, ki je izšla istočasno z ameriškim originalom v dvasetih prevodih po vsem svetu. Pri nas jo je izdala znana založba Nolit v Beogradu v srbohrvaščini.

Pisatelj prikazuje razvoj meščanskega dekleta, čigar prva mladost poteka v tesnem ozračju malega ameriškega mesta, a pride pozneje pod vplivom razmer v veletoke ameriškega javnega življenja. Postane ugledna žena, vpoštevana javna delavka — kljub temu, da vseskozi ne opazimo na njej nobene tistih potez, ki so včasih pri ženskah te vrste odvratne, a jim dajejo zlasti moški pisatelji radi pretiran povdarek. Ana nasprotno že kot mala deklica pokaže vse „pristno“ ženske lastnosti, bodisi dobre ali slabe. Tudi „prva ljubezen“ petnajstletne je značilna čisto v ženskem smislu: všeč ji je fant, ki sicer ne spada v družbo njenega razreda — njen oče je profesor, njegov pa rokodelc — toda ker kaže v vsakem pogledu toliko premoči nad svojimi gosposkimi vrstniki, vidi deklica v njem ideal moža, od katerega instinktivno zahteva nadmoč (superiornost) in samozavest. Ta njena poteza je značilna pri vseh njenih poznejših odnosih do moških, in pisatelj pravi: „V resnici, Ana je bila s petnajstim leti v bistvu ista kot s štiri-desetimi.“

Po neizogibni prevari prve ljubezni sklene, da hoče „postati nekaj“, in po očetovi smrti zapusti sedemnajstletna svoje rodno mesto, da se všola v ženski kolegij. Tu dozori v njej sklep za bodočnost: „Hočem se posvetiti takemu delu, ki bo koristilo človeštvu. Hočem postati nekaj, s čimer bom vplivala na druge — ne vem še zagotovo kaj, Morda misijonarka? Morda zdravnica? Morda bom delala v Settlement-Housu?“ (= neke vrste zavetišče za vse one, ki so potrebni zaščite.)

Življenje v kolegiju ji prinaša novih spoznanj, daš živi v zavodu daleč od realnega življenja. Značilen je njen doživljaj z najbolj simpatičnim profesorjem kolegija: delata skupne izlete, razgovarjata se o življenjskih problemih, a ko nekoč zakipi v njem mladost, se mu ona odreče. Odbil jo je divji način njegovega zavojevanja, ki ni ustrežal njenim predstavam. Njegov odgovor je karakterističen za prevaranega moža: „Vi ste biološki monstrem — vi kakor vsa dekleta v zavodu. Biološki nestvor — to je takozvana dobro vzgojena ameriška žena!“ Njeno čuvstvo do njega polagoma ugasne in se pretvori v močno težnjo po udejstvovanju na socialnem polju: sublimiranje spolnega nagona v socialno aktivnost — kakor pri toliko drugih ženskah!

Skoro bolj zanimiva kot njeno intimno življenje — dasi vseskozi značilno in svojstveno — je njena borba za osebno uveljavljenje v življenju, za pravice žene in pozneje za pravice in podvig najbednejših.

Zlasti zanimivo za ženske čitatelje bo gotovo ono razdobje v Aninem življenju, ko se je borila za žensko politično enakopravnost. To je bilo zadnja leta pred vojno. Ana postane organizatorica v njujorškem glavnem stanu sufražetk, od tu pa jo je poslalo vodstvo v Ohio v Klatburne. Dočim se v velikih mestih najde dosti mož, ki imajo umevanje in smisel za napredek v njegovem bistvu, ki je v tem, da zajame vse življe-

nje, torej tudi življenje žene, je v tesnobi malega mesta le malo takih, ki bi se povzpeli do resnično progresivnega gledišča na življenje. To so morale okušati tudi organizatorke volilnega glavnega stana v Klatburnu. Lokalni listi so jih smešili na vse načine, moški so jih hodili gledat kot nekeke nestvore. In vendar so bila to povečini lepa mlada dekleta, z edino napako, da so jim manjkali tradicionalni malomeščanski predsodki o življenju žene in njenih večno nespremenljivih nalagah. Prišle so v navzkrižje z meščani in včasih tudi s policijo, le študentje so bili na njihovi strani. Nekoč so sedele 14 dni v zaporu — od tedaj se jih je prišlo ime „četa z okovi“. Za pravi ženski nestvor pa je veljala tajnica, starejša neomožena žena, ki v resnici ni imela mikavne zunanjosti, a tudi ne mikavnih lastnosti v običajnem pomenu. Bila je za žensko prepogumna, prezirala je avtoriteto in če je spoznala, da je nekdo izvršil kako koruptno dejanje, mu je napovedala brezobzirno borbo, pa naj je bil prizadeti kdorkoli. Zato so ji nadeli ime „bojna sekira“. Sodba, ki jo ob taki priliki napravijo moški o ženski, je zadela tudi njo; govorili so, da je postala zato sufražetka, ker ni mogla dobiti moža; da je v resnici stremela za nečem, a da to ni bila volilna pravica. Ana pa, dasi mlada, je vendar spoznala, da bo žena, „tudi če bi bila poročena in mati desetih otrok, ostala enako borbena, enako lačna in žejna pravica.“

„Četo z okovi“ so napadali vsi, tudi ženske, zlasti omožene. Listi so jih smešili, potvarjali interviue z njimi, one pa so neustrašeno razvijale aktivnost, ki je za naše razmere naravnost nerazumljiva: agitirale so povsod, kjer se jim je nudila priložnost, govorile javno na cestnih vogalih, pred cerkvami; pisale so članke, brošure; širile letake — kratka: delale so noč in dan. Tako je vztrajala Ann več let, dokler je ni prenaporno delo utrudilo. Vrnila se je v New York, kjer je postala socialna delavka v nekem Settlementu. Tu se ji odpre cela vrsta življenjskih problemov, tu spozna ljudi, ki prihajajo „iz dna“; zlasti pa ima odprte oči in srce za bedo današnje žene, ki jo spoznava v vseh oblikah in odtokih. Ogorčena je nad nedoslednostjo družbe, ki zahteva od matere, da rodi otroke, a gleda hladno in brezbržno, ko ti otroci umirajo v uboštvo. Razmišlja o problemu nezakonske matere in njenega otroka, njenem položaju v družbi — kratka: z razumevanjem in spoznanjem sodoživlja vse probleme, ki so združili današnje žene v skupno fronto.

Pisatelji poskrbi, da je doživljanje teh vprašanj čimbolj živo in učinkovito, zato se ne omeji samo na opazovanja glavne osebe v njenem delokrogu, temveč postavi njo samo pred najbolj pereči problem: po kratki, a resnični in gorki ljubezni se začuti mater — a obenem z vzklitjem svojevrstne, elementarne, nagonske sreče, ki jo more vzbuditi v ženi samo materinstvo, vstane v njej drug občutek: strah za lastno in otrokovo eksistenco — najstrašnejši dilema, ki razdvaja današnjo mater. V Ani zmaga strah, odreče se otroku. Posebnega mojstra se pokaže pisatelj, ko slika duševno razdvojenost naravne žene, ki se mora radi hipokrizije družbe odreči svoji najelementarnejši pravici: kako se bori v svoji duši za svojega otroka, ga neguje v duhu, ga kliče s sladkimi imeni; še mnogo pozneje se zasači, kako se v postelji pogovarja s svojo nerojeno hčerko.

V svojem socialnem delu pride Ana pogosto v stik z oduščenimi kaznjenkami in po njih do spoznanja, da kaznilnice po vsem njihovem bistvu niso tako urejene, da bi dosežale to, kar bi moral biti njihov namen: poboljšanje kaznjencev. V svoji neumorni težnji, z vsemi svojimi močmi pomagati tistim, ki so pomoči najbolj potrebni, gre znova študirat in sicer penologijo (nauk o kaznovanju), nakar se skuša poglobiti v življenje kaznjencev s praktičnim delom med njimi, ne samo z ogledovanjem kaznilnic, kjer takim nepoklicanim reformatorjem pokažejo samo toliko, kolikor je treba, da jim zabrišejo oči. Ana vstopi kot paziteljica v najbolj zloglasno žensko kaznilnico v Ameriki. Tu znova spoznava bedo žen ter strašen vpliv, ki ga pušča to ozračje krivice in hinavščine na človeku. Ko se vrne po dveh letih v „svobodo“ v New York, skuša pokazati svetu krivično ureditev v zavodu, zlasti pa nečloveško postopanje vodstva s kaznjenkami. A ko naleti povsod na gluha ušesa — noben list neče sprejeti njenega poročila — prične spoznavati, da je vir zla v celotnem družabnem sistemu. Vendar ne obupa, temveč sklene v svojem optimizmu in smislu za spontano aktivnost kljub vsemu še nadalje delati na tem polju. Postane upravnica ženske poboljševalnice, ki jo imenuje „Dom dela“. Vsem nesrečnicam, ki pridejo v njeno varstvo, hoče potom dela pokazati pravo pot v življenje. Vzgaia jih in poučuje, odpre jim tečaje, da se spopolnijo v svojem prvotnem poklicnem znanju. Kmalu postane njen „dom“ vzor drugim tovrstnim zavodom. Anin ugled raste v ameriški družbi, neka univerza ji podeli častni doktorat. —

Pisatelj je zajel v tej knjigi celoten razvoj zadnje ženske generacije od leta 1912. do leta 1933.: močni razmah žen v intelektualnih poklicih, borbo žen za politično enakopravnost, borbo za vpliv na vse javne ustanove in predstavništva. Njegova junakinja Ana, kot tipična predstavnica sodobne ameriške žene, doseže vse, za čemer je stremela žena njene generacije, spopolnjuje svoje mesto tako, kakor bi ga mogel le najspodobnejši moški — morda prav to mesto še bolje, kajti močno razviti materinski čut daje obležje vsemu njenemu delu.

In vendar ji vsi uspehi v njenem delokrogu, vse priznanje od strani najbolj poštenih ljudi ne spopolnijo življenja. Kljub neprestani zaposlenosti ne more — a si tudi ne poskuša — utajiti svoje močne in vztrajne težnje po ljubezni do moža in do otroka. Gotovo je za duševno visoko stoječo žensko težje najti primernega partnerja, to čuti tudi Ana, ki pri tem iskanju naleti na može, ki so vsaj v nekaterih pogledih manj vredni kot ona sama. A kdor pozna žensko naravo, ve, da zahteva ženska od moža predvsem takih lastnosti, da ga more radi njih spoštovati in ceniti. Zato je umevno, da je duševno manj razviti ženski lažje dobiti moža kot inteligentnejši. V tem dejstvu je gotovo treba iskati tragiko marsikatere današnje intelektualke. Kajti znanje in javno delo nikakor ne zamori v ženski njenih prirodnih čustev in teženj, marveč jih lahko samo poglobi in polepšeni. Zato pa ne išče v svojem partnerju samo samca in rednika, temveč mnogo več. Takega moža pa je težje najti.

Sinclair Lewis lepo razvije ta problem v zadnjem poglavju svoje knjige. Ko se sreča Ana z možem, ki ga ceni, ki ima vero vanj, ki ga smatra za superiornega, tedaj pokaže, da je ženska v vsem svojem bistvu: njegova postane brez pridržka, z vso dušo in ga ne zapusti niti potem, ko ga njegova družba deklarira in obsodi radi prestopka, na kakoršnih ona bazira in kakoršni tvorijo bistvo njenega sistema. Nasprotno: Ana zapusti svojo lepo družabno pozicijo in mu sledi v daljnje kraje, kjer hočeta skupaj delati na farmi: „Ti in Tvoj otrok sta me povedla iz ječe ambicije, iz ječe slavohelepa, iz ječe samega sebe.“

To knjigo bi morale prečitati vse žene, ki se zanimajo za javna vprašanja, a tudi moški bi se marsičesa naučili iz nje. Kajti potrebno je, da se začno vsi zavedati važnosti tako zvanega ženskega problema, ki posega v vseh podrobnostih v strukturo današnje družbe in se ne da odpraviti s sveta niti s smešenjem, niti z omalovaževanjem, niti s fašističnimi ukrepi, temveč mora iti neizbežno svojo pot vzporedno z razvojem. Da je problem vreden razmišljanja, je najbolje dokazal Sinclair Lewis, ki se mu je kot pisatelju svetovnega slovesa videl ta problem vreden in dovolj važen, da ga po svoje — v obliki umetnine — predoči svetu. Morda bo ta knjiga vsaj nekoliko pripomogla, da bodo nekateri začeli drugače gledati na eno najvažnejših sodobnih vprašanj. Saj jih je tako mnogo med nami, ki jim lastna uvidenost in spoznanje ne zadostujeta, temveč jih mora potrditi kaka priznana veličina.

Angela Vodetova.

OBZORNİK

VOLITVE V DELAVSKO ZBORNICO IN ŽENE. Dne 22. oktobra so se po sedmih letih zopet vršile volitve v Delavsko zbornico.

Delavska zbornica je tista zakonita socialna ustanova, ki ima nalogo ščititi delavce in nameščence v materijalnem in pravnem pogledu. V ta namen mora raziskovati pogoje v industrijskih, obrtnih, prometnih in trgovskih podjetjih, kakor tudi v privatnih gospodinjstvih, ki zaposlujejo hišne posle. V primerih spora ali nesporazumljenja posredujejo zastopniki Delavske zbornice v prilog prizadetega delojemalca ter je njihova naloga, da dosežejo čim več ugodnosti za svojega varovanca. Delavska zbornica ima, ali bi vsaj morala imeti tudi možnost, da v primerih potrebe na podlagi svojih raziskavanj in dognanj stavlja predloge in zahteve za izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev zavarovanega delavstva in meščanstva. Kot zaščitna delavska institucija ima tudi vpliv na socialno-politično in delavsko varstveno zakonodajo; ta vpliv je seveda relativen in je tem večji, čim bolj demokratično ustavo ima kaka država. Borba za skrajšanje delovnega časa, proti zniževanju mezd, proti vsakovrstnemu izkoriščanju od strani delodajalca, proti brezposelnosti, vse to spada v delokrog delavske zbornice.

Iz vsega tega je razvidno, da je delavska zbornica za tiste, ki jih zastopa, vsekako pomembna institucija, in da je tudi v današnjih časih kolikor toliko važno, kakšne zastopnike imajo zavarovanci delavske zbornice. Te zastopnike pošiljajo v delavsko zbornico delavci in nameščenci po svojih strokovnih organizacijah. Pravico voliti imajo vsi delavci in nameščenci brez razlike spola, ki so do dneva razpisa volitev zavarovani proti boleznim pri ustanovah za zakonsko obvezno zavarovanje delavcev na podlagi stanja prijave na dan volilnega razpisa in plačujejo za delavsko zbornico odrejeno doklado. (Ta je vključena datjavam za bolniško zavarovanje.)

Pri letošnjih volitvah so nastopile naše tradicionalne tri skupine, ki se že od nekdaj dele po političnem prepričanju in ki so ostale nespremenjene v bistvu svojih teženj in svojega svetovnega nazora. Socialisti z rdečo barvo glasovnice so zastopali neodvisne strokovne organizacije, združene v Strokovni komisiji in v Zvezi privatnih nameščencev Jugoslavije, ki sta pozivali delavce v enotno fronto za skupno borbo proti fašizmu; kot konkreten cilj dela v delavski zbornici sta navajali starostno zavarovanje in pravo zavarovanje za čas brezposelnosti. Narodni socialisti se združujejo v Narodni strokovni zvezi in Zvezi društev privatnih nameščencev. Njihov program stremi „za

dooseg socialne pravičnosti na podlagi lojalnega in enakopravnega sodelovanja med stanoviti. Delavci in nameščenci katoliškega svetovnega nazora so združeni v Jugoslovanski strokovni zvezi in v Strokovni zvezi privatnih in trgovskih nameščencev Jugoslavije. Njihovo stremjenje je pravična ureditev gospodarstva na podlagi krščanskih načel.

Nas kot ženske zanima gotovo predvsem vprašanje, kako so volile in kako so se zdržale ženske pri teh volitvah. Pred volitvami je bilo videti, da zanimanje zlasti med nameščenkami ni posebno veliko, dočim so delavke po tovarnah živahno razpravljale in agitirale. Od služkinj so se zavedale svoje pravice in dolžnosti zlasti tiste, ki so organizirane. Vse skupaj pa je tik pred volitvami živahna agitacija od vseh strani bolj razbivala, kakor je bilo pričakovati, in pravijo, da je bila ženska udeležba prav lepa celo na ljubljanskih voliščih. (Točni podatki v tem trenutku še niso objavljeni.) Neki član volilne komisije mi je pripovedoval svoje vtise z volišča, ki so prav zanimivi. Opazoval je zlasti ženske, ki so prihajale na volišče, in pravi, da so prihajale najrazličnejše: zelo ravne, elegantne, mlade, a tudi sivolase — vse pa so se obnašale tako, kot da vrše važno dolžnost. Vsem je sijal z obraza ponos, da so enake med enakimi: danes sem tudi jaz človek. Pred komisijo da so se legitimirale z večjo samozavestjo in jasnostjo kot moški. Pri mnogih moških se je čutila nekaka negotovost, neiskrenost, da, celo strahopetnost; ženska je nastopila s polno zavestjo in jasnostjo, kaj hoče. Ženska, ki jo vedno smatrajo kot podrejeno, nevedno v vprašanih politike, javnega življenja, samozaščite, se je v hipu, ko so jo postavili v isto vrsto z moškimi, znašla kot samostojno, polnovredno bitje, človek. Kot večš opazovalec je tudi po izrazu obraza pogodil, kako so glasovale: nekaterim se je brala z obraza samozavest in upornost, drugim nekak prezir, pomešan z ženskostjo, mnoge pa so izražale skromno vdanost.

Te ugotovitve sem sprejela z največjim veseljem, z edino željo, da bi ne bile preveč optimistične. Resnica pa je, da je treba človeku dati priložnost, da se uveljavi, potem se šele pokažejo njegove zmožnosti. Kar se tiče skupnih strokovnih organizacij, bi bilo vsekako na mestu, da se bolj zavzamejo za svoje ženske članice in jih v večji meri pritegnejo k skupnemu delu, kot so to delale doslej.

A. V.

ZENSKA UDRUŽENJA V HITLERJEVI NEMČIJI. Ko se je v Nemčiji uveljavila Hitlerjeva vlada in so ves družabni red izjednačevalno usmerili, so se tudi stanovske ženske organizacije priključile novim strokovnim udruženjem. Drugo pot pa so šla društva s posebnimi kulturnimi in socialnimi smotri, ki so bila včlanjena v Ženski Savez. Fašistične Nemke so takoj ustanovile tzv. Nemško žensko fronto ter povabile tudi Savez, naj se jim pridruži. Pri tem so stavile te-le predloge:

1. brezpogojna podrejenost voditelju nar. socialistov;
2. priznanje nalog, katere nalaga nar. soc. država ženam;
3. odstranitev nearijskih članic iz predsedstva;
4. volitev nar. soc. žen na odlična mesta v organizacijah.

Obje ženski zvezi sta se pogajali. Ženski Savez je hotel imeti pojasnilo na točko 2. in je dobil odgovor: V prvi vrsti dobrodelnost in socialno skrb. Zastopnice Saveza so pa izjavile, da Savez ni bil dobrodelna organizacija, a je bil vodnik nekaterih duhovnih udruženj in se je zavedal družbene odgovornosti mož in žen v vseh panogah življenja, torej tudi v politiki, upravi, zakonodajstvu in sodstvu. Vodstvo Nemške ženske fronte je dalo Savezu 4 dni odloga. Ker se v tem roku ni odločil za hitlerjevske pogoje, se je po 4 dneh sam razpusil in je s tem prenehalo tudi delovanje vseh včlanjenih organizacij. Savez je odpoklical svoje delegatke iz vseh kulturnih in socialnih naprav in iz vseh mednarodnih ženskih organizacij. Ostale so ondje le one žene, ki so jih bila izvolila mednarodna ženska udruženja.

Voditeljice nemškega ženskega pokreta so se raje odločile za neodvisnost kakor pa za silo. Nemški Ženski Savez deluje že 40 let. Voditeljice so prepričane, da se bo feministična ideja vzdržala tudi brez opore v organizacijah.

TUDI NA ČEŠKOSLOVAŠKEM GROZE POROČENIM URADNICAM. Pri sestavljanju državnega proračuna so si češki državniki postavili kot temeljno načelo skrajno štednjo — toda v prvi vrsti štednjo pri ženskih plačah. Tako se baš sedaj bavijo s predlogom, da bi državne uradnice in učiteljice, ki so poročene z drž. uradnikom ali učiteljem, ne imele napredovanja in povišic. Tako bi omožena profesorica z najmanj 8 let študija na praški višji gimnaziji imela manj čiste plače kakor učitelj začetnik, ki je 4 leta manj študiral. Ta profesorica bi bila do 9 službenih let enaka profesorju začetniku. Poročena učiteljica v Pragi bi po 15 službenih letih dobivala mesečno 8 Kč več kakor neporočena v prvem službenem letu.

Umevno je, da se češki Ženski Savez z vsemi silami bori proti sprejetju tako krivičnega zak. predloga.

VSEBINA 11. ŠTEVILKE

ANGELA VODETOVA: PRED NOVIMI VIDIKI
ILKA VAŠTETOVA: LETA 1831

P. HOČEVARJEVA: „EDINSTVO SLOVANSKIH ŽEN“

I. ŠINKOVČEVA: POLOŽAJ NAŠIH IZSELJENK

DR. B. K. SKERLJ: O ŽENSKIH TIPIH

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST: M. Krlježa: V Agoniji (Angela Vodetova) — Mara Hus: Njene službe (Marija Kmetova) — Sinclair Lewis: Ana Vickers (Angela Vodetova)

OBZORNIK: Volitve v Delavsko zbornico in žene — Ženska združenja v Hitlerjevi Nemčiji — Tudi na Češkoslovaškem groze poročenim uradnicam

PRILOGE: Naš dom — Modna priloga — Krojna pola — Ročna dela

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrtletna Din 16.—, za U. S. A. DoL. 2.—, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo izozemstvo Din 85. Posamezna šte. 6 Din.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.

Odgovoren L. Mikuš.

Opozorilo čitateljicam!

Ženska založba Belo-modra knjižnica v Ljubljani nadaljuje svoje delo kljub težkim časom, katere preživljamo. Veruje in zaupa našim ženam, da jo bodo podpirale do skrajnega. Pravkar pozivlja na subskripcijo. Izdajati namerava v zbirki „Slovenske pisateljice“ najboljša dela starejših in novejših slovenskih pisateljic v vezani in nevezani obliki izbranih spisov in antologij. Posamezne knjige bodo opremljene s slikami pisateljic, kritičnimi uvodi in kronološkimi pregledi vsega njihovega objavljenega in neobjavljenega gradiva ter vse dotedanje literature o njih.

Kot prva knjiga te zbirke izide „Izbrano delo Vide Jerajeve“ v izdaji prof. Marje Boršnikove“. Knjiga bo obsegala na 140 straneh poleg izbora iz pesmi, ki jih je pesnica objavila v revijah in zbirkah l. 1908. in l. 1921., tudi nekaj doslej še neobjavljenega gradiva.

Cena broširani knjigi v predplačilu Din 34.— kasneje Din 36.—

„ vezani „ „ „ „ 42.— „ „ 44.—

Nadalje pripravlja založba izbrane spise Marije Kmetove v kritični izdaji prof. Silve Trdinove.

Vsako leto izide ena knjiga.

Vabimo, da pošljejo vse one, ki bi imele voljo naročiti se na vse zbirke, brezobvezno prijavo za naročbo v predplačilu v približno ugotovitev števila naročnikov na naslov: Belo-modra knjižnica, Ljubljana, Prečna ulica 2, pritličje.

Založba ima bogato zalogo svojih izdanih knjig. Zato bi bilo primerno, da se zlasti me žene oziramo pri nakupu književnih daril na to založbo. Že danes opozarjamo na Miklavžovo in božično priliko.

Najnovejše izišlo delo so „Rdeče kamelije“ pesmice Dore Grudnove. Na željo dostavi založba svoj cenik, na katerega nudi naročnicam Ženskega sveta 10% popusta.

Založba propagira tudi izdajo in prodajo domačih družabnih iger, med drugimi „Pot po Jugoslaviji“, „Za soncem“, „Literarne četvorke“ itd.

Listnica uredništva.

Iv. M.: Ko bi mogli napisati bolj jasno! Razumem, da je za tak položaj baš duševna zmeda značilna, toda pisatelj jo mora izraziti tako, da se osrednji občutek vendar prepozna in se tudi v zmed i čuti logika.

Moderno in solidno

boste oblečene, ako kupite svoj zimski plašč, obleko, barhent, flanelo, vsakovrstno blago za perilo pri tvrdki

R. Miklauc „PRI ŠKOFU“

LJUBLJANA

Lingarjeva - Medarska ulica, pred Škofijo.

Ugodne cene!

Točna postrežba!

SPLOŠNO KRZNARSTVO
FRANC KENK
LJUBLJANA, ŽIDOVSKA UL. 3
DUNAJSKI IN PARIŠKI KROJI
NAKUP KOŽ DIVJAČINE
IZDELOVANJE ČEPIČ

IZDELOVANJE IN PRODAJA
VSAKOVRSNE KOŽUHOVINE:
PLAŠČI, CAPI, OVRATNIKI,
GARNITURE, LISICE, BOE ITD. • POPRAVILA
IN SHRAMBA KOŽUHOVINE

Mi moramo biti poceni,

ker imamo
mного kupcev

Mi moramo paziti, da je blago dobro, ker postrezamo tisoče in tisoče kupcev, ki naročajo naše blago iz naših katalogov, po slikah. Ljudje kupujejo blago, če tudi ga niso videli. To zaupanje je najlepše priznanje našemu delu. In zato polagamo največjo skrb v najvestnejše izvrševanje poštnih naročil, zato kontroliramo vsako poštno pošiljko dvakrat. Mi pazimo na kupce, ker varujemo naš sloves največje trgovske in odpreme tvrdke v Jugoslaviji.

Naročite vse kar vam je treba po našem katalogu. Jamčimo vam za pravo kakovost blaga. Zamenjamo ali vrnemo denar, če blago ne ugaja. Ako osebno še nimate kataloga, pišite nam dopisnico. Poslali vam ga bomo takoj brezplačno. In potem se prepričate, da se izplača biti odjemalec največje trgovske in odpreme tvrdke v Jugoslaviji.

Kastner i Öhler - Zagreb